

ELS TREBALLADORS I LA LLENGUA CATALANA

Joaquim TORRES

Humbert BOADA

La presència social de la llengua catalana ha estat objecte de nombrosos treballs de camp en els últims lustres (vegeu Vallverdú, 1980, i Torres, 1988), que l'han analitzat des de diversos angles. S'han efectuat moltes enquestes, reculls d'informacions diverses i tres padrons amb dades lingüístiques, el darrer dels quals ens dóna dades de quasi totes les terres de llengua catalana de l'estat espanyol. Això fa que disposem d'un cert nombre de dades sociolingüístiques d'ampli abast i de nombroses informacions relatives a determinats àmbits. Així, per exemple, tenim dades sobre la competència lingüística de la població en general en la major part del territori lingüístic i també sobre l'actitud respecte al català a l'escola en determinades zones. Però no tots els àmbits importants de la realitat sociolingüística han estat repetidament analitzats. Algun d'ells ho ha estat molt poc. És el cas de l'ampli sector social format pels treballadors, per la població activa assalariada, important, òbviament, tant pel seu nombre com pel lloc central que ocupa dins del sistema productiu i, per tant, dins qualsevol procés social.

Les recerques sociolingüístiques anteriors relatives a aquest sector social es redueixen a una de sola. Es tracta d'un treball de Turell (1984), que consisteix en un recull qualitatiu de dades sobre l'ús del català en les relacions laborals de dues empreses. Hi havia, doncs, molt poca recerca en aquest camp i, en tot cas, cap treball basat en un recull de dades quantitatiu. Vam veure, així, que una investigació sociolingüística fomentada en una enquesta representativa del sector social format pels treballadors podia començar a omplir una llacuna important de la recerca sociolingüística catalana.*

L'objectiu de l'enquesta és analitzar les característiques sociolingüístiques del sector social format pels treballadors. Concretament es tracta d'investigar la seva competència en català, l'ús que fan d'aquesta llengua i les seves actituds lingüístiques, ja que aquests són els elements principals que defineixen la situació sociolingüística de qualsevol col·lectiu. A partir de les dades obtingudes s'efectuaran uns comentaris sobre algun dels processos sociolingüístics en curs.

* El present treball ha pogut ser portat a terme gràcies al Secretariat Cultural de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya. Aquest òrgan sindical va considerar útil una enquesta sociolingüística sobre el món del treball i va oferir-nos la possibilitat d'organitzar-la amb la col·laboració dels afiliats. També hem d'agrair la subvenció que ens va ser atorgada per la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

METODOLOGIA EMPRADA

UNIVERS ESTUDIAT

Quant a l'àmbit territorial en el qual efectuar la nostra enquesta, vam escollir la comarca del Barcelonès, perquè es tracta d'una sèrie de municipis contigus que formen una conurbació on es concentra gran part de la població treballadora de Catalunya. Atès que per limitacions materials no podíem abastar un territori més ampli, ens va semblar que aquest era el millor àmbit territorial que podíem escollir.

Per poder efectuar una tria aleatòria dels treballadors d'acord amb el pla de construcció de la mostra que veurem seguidament, necessitàvem un llistat fiable i complet dels centres de treball de l'àmbit analitzat. Després de diverses gestions, vam constatar que no existia. Un dels motius d'aquesta mancança era la presència de petites empreses no declarades oficialment i un altre, el fet que els llistats d'empreses de la seguretat social no semblaven estar prou actualitzats. L'única relació de centres de treball raonablement fiable i exhaustiva que vam trobar va ser la corresponent a les empreses de més de 100 treballadors, que ens va ser amablement facilitada per la Conselleria de Treball. Aquesta llista va ser extreta de les actes de les últimes eleccions sindicals que hi havia hagut fins aquell moment, les del 1982. Resulta que només les empreses amb 100 o més treballadors es podia considerar que havien efectuat exhaustivament eleccions sindicals. Entre les de mida inferior tan sols una part les havia fet. Cal tenir en compte que en aquestes eleccions no hi participaven els funcionaris.

Així doncs, l'univers analitzat per la nostra enquesta és el dels treballadors no funcionaris de les empreses de més de 100 assalariats de la comarca del Barcelonès. No creiem que pel que fa als elements estudiats els treballadors de les empreses de menys de 100 empleats puguin ser massa diferents dels de les de més de 100 i, d'altra banda, els assalariats funcionaris, encara que sí que podrien mostrar algunes diferències, representen un percentatge reduït del total dels treballadors de la comarca. Ateses aquestes consideracions i el fet que el subsector d'assalariats analitzat representa un percentatge prou important del total comarcal d'assalariats, considerem que les característiques sociolingüístiques del nostre univers poden ser força pròximes a les de la totalitat dels treballadors del Barcelonès. Creiem que, pel que fa als grans trets i tendències, els nostres resultats es poden considerar bàsicament vàlids per al conjunt dels assalariats del Barcelonès.

CONSTRUCCIÓ DE LA MOSTRA

La tria de la mostra s'ha efectuat en dos nivells. En primer lloc s'ha fet una tria de centres de treball mitjançant un sistema d'estratificació basat en els rams del CNAE i la mida. S'han elegit així un centenar de centres. En segon lloc dins de cada centre s'han triat els treballadors mitjançant l'elecció a l'atzar en una llista numerada de tots ells. El nombre total de treballadors a triar era molt proper al miler.

QÜESTIONARI

Les preguntes s'agrupen en el qüestionari segons el tipus d'informació específica que demanen. S'integren en els següents apartats:

—*Preguntes extralingüístiques.* Es refereixen a determinades característiques sociològiques dels enquestats que cal conèixer per poder fer l'anàlisi sociolingüística (edat, origen, etc...).

—*Competència en català.* Preguntes sobre la comprensió, la capacitat d'expressió oral i la manera com han après el català.

—*Usos lingüístics.* Preguntes sobre diverses situacions en les quals s'usa la llengua per a comunicar-se amb altres persones i una pregunta sobre l'ús intern (la llengua del pensament). Dues de les preguntes d'ús (ús del català en reunions bilingües i amb un desconegut) estan pensades perquè ens puguin donar indicis del nivell de diglòssia. Entenem per nivell de diglòssia la mesura en la qual es produeix una inferior valoració de la llengua autòctona respecte a la llengua forana que fa que en certs usos formals on seria possible d'emprar la llengua autòctona es triï la llengua forana.

—*Actituds lingüístiques.* Aquí incloem un nombrós grup de preguntes que cerquen informació sobre diverses actituds en relació amb el català. A part d'algunes preguntes merament d'opinió, les actituds que mirem d'analitzar són tres. Dues d'aquestes van ser definides per Weinreich (1953). L'una és la lleialtat lingüística, que consisteix en una voluntat explícita de defensar les funcions i l'estructura d'una llengua enfront de canvis de tipus substitutori. L'altra és el prestigi lingüístic, que consisteix en la consideració que una llengua és útil per a l'avanç social. La tercer actitud que estudiarem és el rebuig lingüístic, és a dir que mirarem de comprovar fins a quin punt en una determinada situació existeix un rebuig vers l'ús del català.

—*Una pregunta sobre la identitat col·lectiva.* Incloem una pregunta sobre la mesura en la qual se senten catalans els enquestats per la seva estreta relació amb les actituds lingüístiques.

Una vegada feta una primera versió del qüestionari, es va comprovar la seva eficàcia en una pre-enquesta i, després d'introduir-hi alguns canvis, es va arribar a la versió definitiva, que incloem en apèndix.

RECOLLIDA DE DADES

Se'n van encarregar treballadors de les empreses escollides, als quals membres del sindicat havien demanat de col·laborar. Ens vam reunir diverses vegades amb aquests treballadors per donar-los instruccions.

Pel que fa a la tria de les persones a enquestar, els nostres col·laboradors havien d'obtenir una llista dels assalariats del centre, numerar-los i triar-ne els individus necessaris mitjançant dos números que nosaltres els donàvem. L'aplicació d'aquests dos números feia que l'elecció fos aleatòria. El sistema consistia en el fet que nosaltres triàvem per mitjà d'un procediment de loteria un número baix per a cada centre, al qual calia sumar successivament un altre número, una raó de sonatge, per anar fixant els individus a elegir. La raó de sonatge era bàsicament la relació *nombre de persones a enquestar en el centre de treball/total d'assalariats del centre.*

El qüestionari va ser contestat per escrit. Els enquestats havien de triar entre una versió en castellà i una en català.

El treball de camp es va efectuar durant l'any 1985.

- *estat 1985*
- *problema 1985*
- *1985*

RESULTATS

Els resultats són presentats amb l'ordre següent: la pregunta sobre la categoria laboral, altres preguntes extralingüístiques, la competència en català, l'ús lingüístic, les actituds lingüístiques i l'actitud respecte a la identitat col·lectiva.

Tots els resultats són indicats en percentatges.

LA PREGUNTA SOBRE LA CATEGORIA LABORAL

Dels resultats d'aquesta pregunta en parlem abans que dels altres perquè ens ha plantejat un problema important. Ja abans d'introduir les dades a l'ordinador, quan teníem recollides prop del 80% de les enquestes, un examen superficial ens va fer adonar que els resultats d'aquesta pregunta no eren correctes. Concretament donava un 40% d'afiliats a Comissions Obreres, quan és evident als ulls de tots els coneixedors de la qüestió que el percentatge real és molt inferior. El que segurament havia ocorregut era que les persones que s'ocupaven de repartir i recollir els qüestionaris, que no eren professionals d'aquesta feina, en alguns casos no havien seguit de manera prou exacta les instruccions donades. Sigui perquè no els havien arribat de manera prou clara, seguir per altres motius.

El cas era que ens trobàvem amb un biaix en la composició de la mostra. Calia llavors calibrar si havíem de considerar l'important nombre d'enquestes recollides com a formant part d'una mostra absolutament no representativa i, per tant, inservible o bé podíem estimar que les enquestes obtingudes tenien elements de representativitat i, per tant, podien servir per a donar dades no conclouents però sí estimatives sobre la qüestió. Atès que l'enquesta ja no podia ser completament representativa, no era necessari, en tot cas, continuar recollint les que faltaven (n'havíem recollit ja 778), sinó només veure si el paquet de les ja omplertes podia tenir certa validesa o no.

Per a calibrar si la mostra recollida tenia elements importants de representativitat, ens calia trobar algunes dades entre les obtingudes per nosaltres que fossin comparables amb dades d'altres treballs de camp. El problema en aquest sentit estava en el fet que, com hem vist, aquesta era la primera enquesta sociolingüística quantitativa sobre els treballadors. Tanmateix, vam trobar que alguns resultats de la mostra coincidien amb les dades d'altres treballs sobre la població en general del Principat o de l'àrea de Barcelona, entesa aquesta com un territori una mica més ampli que l'agafat per nosaltres. Aquestes coincidències les anirem posant de manifest al llarg de la presentació dels nostres resultats. Cal tenir en compte que, atès que els treballadors representen un percentatge apreciable del total de la població de la zona estudiada, que aquesta zona és la més poblada de Catalunya i que el assalariats tenen, com hem vist, un lloc central en els processos socials, no és incoherent pensar que en alguns aspectes sociològics o específicament sociolingüístics puguin coincidir amb la població en general de l'àrea de Barcelona o de Catalunya. Tot això ens va fer pensar que la nostra mostra tenia el suficient grau de representativitat perquè les dades, excloses les referents a l'afiliació sindical, fossin útils a nivell estimatiu. Així, vam decidir que valia la pena procedir a l'anàlisi de les dades obtingudes. Diguem també que el nostre comú amic Modest Reixach, bon coneixedor de la metodologia sociològica i de les enquestes sociolingüístiques, ens va encoratjar en aquest sentit.

Considerem, doncs, les dades que presentem seguidament com a útils estimativament. No podem assegurar que totes les xifres preses aïlladament siguin representatives però ens sembla que sí que poden correspondre's amb la realitat les tendències i els processos albirats, que són en general l'aspecte més útil i interessant d'una anàlisi sobre la societat.

ALTRES PREGUNTES EXTRALINGÜÍSTIQUES

Presentem aquí el resultat de diverses preguntes no lingüístiques que ens donen informació sobre determinades característiques sociològiques dels enquestats. Aquestes preguntes, creuades amb les altres, seran de gran utilitat per a la nostra anàlisi.

<i>Categoria laboral</i>	<i>%</i>	<i>Edat</i>	<i>%</i>
Quadres superiors	3	Menor de 20 anys	1
Càrrecs intermedis	12	De 20 a 30 anys	26
Empleats d'oficina	30	De 30 a 40 anys	38
Obrers qualificats	37	De 40 a 50 anys	20
Obrers no qualificats	18	De 50 a 60 anys	13
		Més gran de 60 anys	2

Pel que fa a l'edat, els dos grups extrems, no els tindrem en compte en els creuaments posteriors per ser massa poc nombrosos (6 i 12 enquestats).

Arrelament territorial

En base a les preguntes sobre temps d'estada a Catalunya i sobre el lloc de naixement de l'enquestat i ascendents, hem classificat els components de la mostra segons el seu nivell d'arrelament territorial:

	<i>%</i>
Nat fora dels PPCC amb menys de 10 anys d'estada	3
Nat fora dels PPCC de 10 a 20 anys d'estada	12
Nat fora dels PPCC amb més de 20 anys d'estada	28
Nat als PPCC amb pares nats fora	6
Nat als PPCC amb pares mixtos	12
Nat als PPCC amb pares nats als PPCC i avis mixtos	27
Nat als PPCC amb pares i avis nats als PPCC	12

Els resultats de l'última línia d'aquesta relació no han estat malhauradament ben tabuiats, a causa d'un error en la programació de l'ordinador que no hem pogut contrarestar posteriorment. En realitat s'hi han inclòs majoritàriament enquestats nats als Països Catalans amb pares nats fora i en algun cas amb pares mixtos. Com que no ens donaria informacions suplementàries, només emprarem aquest nivell d'arrelament en el quadre que presentem tot seguit; posteriorment no ens n'ocuparem més.

Com podem veure, en la nostra mostra el percentatge de nats fora dels PPCC és del 43%, i la major part tenen més de 20 anys d'estada. És lògic, atès que la immigració massiva, majoritàriament obrera, es va produir bàsicament els anys 50 i 60.

Notem que en una enquesta sobre la població en general d'una àrea al voltant de Barcelona (una zona més àmplia que el Barcelonès) encarregada el 1983 per la Direcció General de Política Lingüística (Direcció General de Política Lingüística, 1984) i analitzada per Strubell/Romaní (1986) els percentatges de nats fora i dels diferents grups de nats a Catalunya són pràcticament els mateixos que els que trobem aquí (Strubell/Romaní, p. 17). Cal tenir en compte que els nats als Països Catalans fora de Catalunya representen un percentatge molt reduït.

Pel seu interès, presentem el quadre següent:

QUADRE 1
CATEGORIA LABORAL I EDAT PER NIVELLS D'ARREL TERRITORIAL

Arrelament territorial	Categoria laboral					Edat			
	Quadr. super.	Càrre. inter.	Empl. ofic.	Obre. quali.	Obre. no qua.	20-30	30-40	40-50	50-60
Nats fora PPCC:									
—10 anys estada	0	2	3	3	5	5	3	1	2
10 a 20 any estada	11	10	8	12	17	10	17	5	9
+ 20 any estada	0	19	16	36	40	10	22	50	45
Nats PPCC:									
Pares nats fora	5	4	11	6	4	7	10	4	2
Nivell mal tabulat	0	11	14	10	11	21	8	8	6
Pares mixtos	21	14	19	9	4	14	13	10	6
Pares nats PPCC	63	40	29	24	19	33	27	22	30
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Edat. Veiem que, entre els més joves, hi ha més percentatge de nats als Països Catalans, però també que, entre els nats fora de 20 a 30 anys, hi ha més percentatge d'arribats recents i que, entre els autòctons d'aquesta edat, hi ha més fills de dos pares nats a fora.

Categoria laboral. A mesura que pugem en l'escala social augmenta l'arrelament territorial. Aquesta tendència apareix també en altres enquestes. Per exemple, es donen dades sobre la qüestió referides a la població en general de l'àrea metropolitana de Barcelona en una obra de Solé (1982).

Els resultats de les preguntes extralingüístiques semblen coherents en general i diversos d'entre ells coincideixen amb els d'altres enquestes. Això corrobora, juntament amb les altres coincidències que anirem veient seguidament, que la mostra té elements importants de representativitat, malgrat el biaix esmentat.

COMPETÈNCIA LINGÜÍSTICA

Analitzarem la competència lingüística en llengua catalana mitjançant els resultats de les preguntes sobre la comprensió i l'expressió orals. També presentarem aquí les dades sobre els sistemes d'aprenentatge, ja que són els que han conduït els enquestats fins al seu actual nivell de competència lingüística.

En primer lloc presentem els resultats d'aquestes tres preguntes sense creuaments.

¿Entén el català?

No	2%
Una mica	14%
Bastant bé	18%
Bé	66%

¿Sap parlar el català?

No	18%
Una mica	22%
Bastant bé	19%
Bé	41%

Si parla català, ¿on el va aprendre?

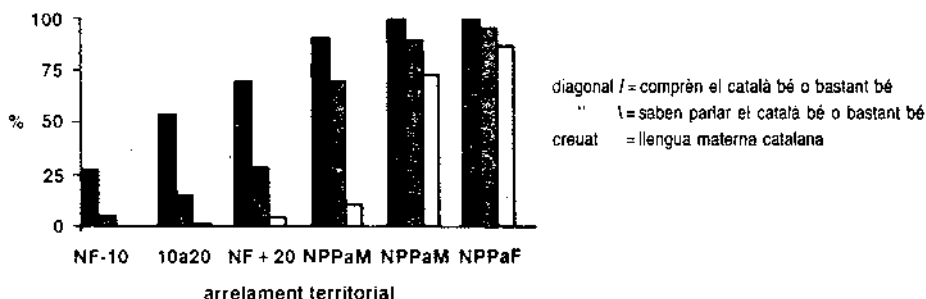
Liengua materna	36%
Amb la família	5%
A la feina	13%
Amb els amics	17%
D'altres maneres	9%
No contesten	20%

Cal fer notar que tots els que han après el català com a llengua materna, sola o compartida, contesten *llengua materna*. La resposta *llengua materna* es refereix per tant no als que tenen el català com a llengua materna exclusiva sinó als que el tenen com a llengua materna sola o compartida.

Vegem ara l'evolució de les respostes a aquestes preguntes en funció de l'arrelament territorial, l'edat i la categoria laboral.

GRÀFIC 1

COMPETÈNCIA EN CATALÀ I LLENGUA MATERNA CATALANA
PER NIVELLS D'ARRELAMENT TERRITORIAL

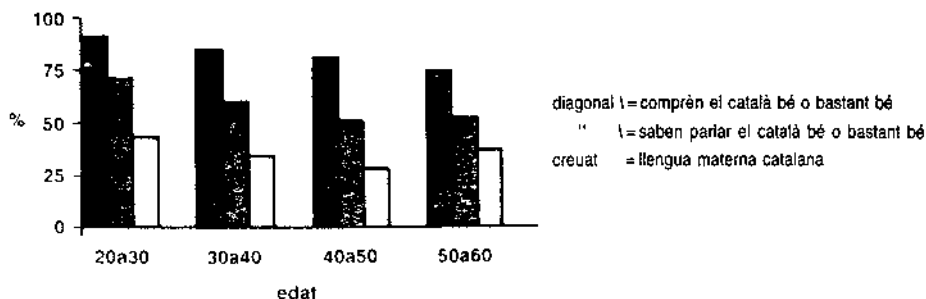

Els coneixements de català augmenten clarament amb l'arrelament territorial, i hi ha diferents punts d'inflexió segons el tipus de competència. El català només és llengua materna en un percentatge important entre els que tenen almenys un progenitor autòcton.

L'augment de la competència en català amb l'arrelament apareix també en altres enquestes. Una és la comentada per Strubell/Romaní (1986; pàgs. 21 i 28), ja esmentada, l'univers de la qual és la població en general d'una àrea al voltant de Barcelona.

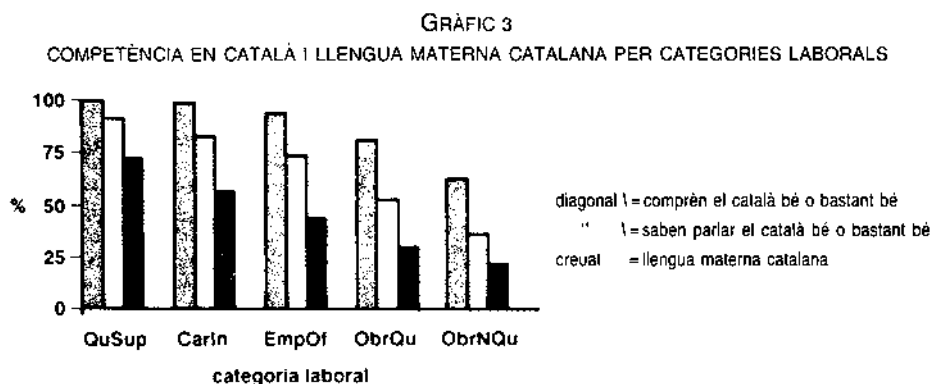
GRÀFIC 2

COMPETÈNCIA EN CATALÀ I LLENGUA MATERNA CATALANA PER EDATS

La competència en català i el català llengua materna augmenten a mesura que disminueix l'edat, sobretot dels 40-50 anys als 20-30 anys. En tots tres casos, el grup més jove és el que té el percentatge més alt de català.

Pel que fa a la comprensió, una corba del mateix tipus apareix per la població en general de l'àrea de Barcelona, segons l'enquesta analitzada per Strubell/Romaní (1986; p. 21).

A mesura que pugem en l'escala laboral, augmenten clarament els coneixements de català i el percentatge de català llengua materna.

El creixement dels coneixements de català a mesura que augmenta el nivell social apareix en altres treballs. Per exemple, per a la població de Catalunya en general, en els comentaris sobre el cens del 1986 efectuats per Reixach (1989).

Presentem a continuació un quadre que ens indica fins a quin punt la manera d'aprendre el català incideix en el nivell de competència assolit.

QUADRE 2
LA CAPACITAT D'EXPRESSIÓ ORAL EN FUNCIÓ DE L'APRENENTATGE

¿Sap parlar el català?

Sistemes d'aprenentatge	no	bastant		bé	% sobre total mostra
		una mica	bé		
Llengua materna	0	1	19	80	100%
Amb la família	3	38	32	27	100%
A la feina	4	44	29	23	100%
Amb els amics	0	46	29	25	100%
Altres maneres	5	38	20	37	100%
No contesten					20
% sobre total mostra	18	22	19	41	100

Veiem com el sistema d'aprenentatge incideix molt en la competència lingüística. Entre els qui tenen el català com a llengua materna, la gran majoria el parlen bé, mentre que, entre els qui l'han après per altres sistemes, el nivell de competència més freqüent és *una mica*.

Cal destacar la importància de l'ús del català amb els amics com a sistema d'aprenentatge, ja que es tracta de la manera d'aprendre'l més freqüent fora de la llengua materna.

Es detecta una contradicció en el fet que alguns enquestats hagin contestat que no saben parlar català, tot i haver donat una resposta a la pregunta sobre com l'havien après. Es tracta probablement d'una mala interpretació de la pregunta sobre la capacitat de parlar català. Afecta només un nombre reduït d'enquestats.

Així doncs, la competència en català i el català com a llengua materna creixen amb l'arrelament territorial, l'augment de la categoria laboral i bàsicament també la disminució de l'edat. Entre els assalariats del Barcelonès es donen per tant uns coneixements creixents de català a mesura que augmenta el temps d'estada personal i familiar al país i una millora d'aquests coneixements en les cohorts més joves. Sembla, doncs, existir un procés que porta cap a una generalització d'un cert nivell de comptència en català entre la gran majoria d'aquest ampli sector social. El fet que els grups de més alta qualificació laboral tinguin més coneixement d'aquesta llengua també podria ajudar a aquest procés. Cal tenir en compte, però, que els que han après el català per sistemes diferents que la llengua materna declaren tenir-ne una capacitat d'expressió oral molt insuficient, la qual cosa introdueix un condicionament molt important al que acabem de dir.

Aquest procés d'augment de coneixement de català sembla produir-se també entre la població de Catalunya en general, com es posa de manifest, per exemple, comparant entre els censos lingüístics disponibles (Reixach, 1989).

USOS LINGÜÍSTICS

L'ús del català l'analitzarem bàsicament mitjançant els resultats de cinc preguntes referides al tema, que seran creuats amb els de diverses preguntes ja vistes i entre ells. Complementàriament donarem els resultats sense creuaments d'algunes altres preguntes d'ús.

En primer lloc presentem els resultats complets sense creuaments de les cinc preguntes bàsiques sobre ús.

¿Quina llengua utilitza per pensar?

El català	30%
Les dues llengües	19%
El castellà	51%

¿Quina llengua parla amb els seus fills?

	%	% s/els que tenen fills
Només català	25	33
Sobretot català	4	6
Les dues llengües	12	16
Sobretot castellà	7	10
Només castellà	26	35
No tinc fills	26	

En els creuaments d'aquesta pregunta amb d'altres, els percentatges aniran referits al total dels enquestats amb fills.

¿Quina llengua parla amb els seus amics?

Només català	6%
Sobretot català	21%
Les dues llengües	35%
Sobretot castellà	12%
Només castellà	26%

Identificarem el conjunt de les dues primeres línies com a català dominant i el conjunt de les dues últimes com a castellà dominant. El conjunt de les 3 primeres opcions el denominarem català dominant o compartit.

¿Com s'adreça a un desconegut pel carrer?

Sempre en català	26%
Depèn	36%
Sempre en castellà	38%

En una reunió bilingüe on tothom entén el català, ¿quina llengua parla vostè?

Català	27%
Les dues llengües	36%
Castellà	37%

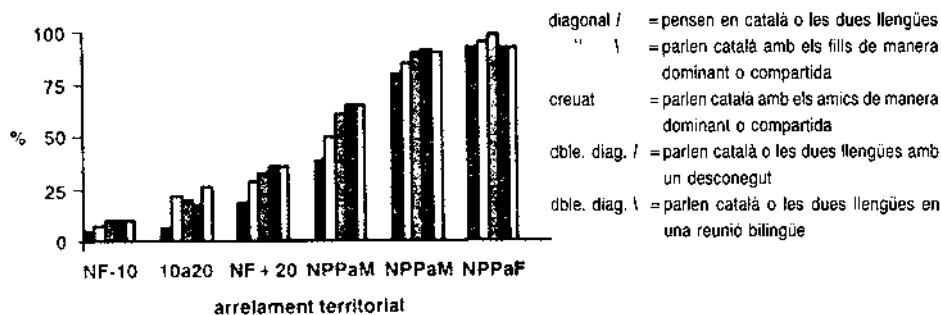
Com veiem, l'ús en el qual s'empra més el català dominant és amb els fills (aquesta asseveració també és vàlida per a les altres preguntes d'ús, que presentarem més endavant). Cal fer notar la importància d'aquest resultat, ja que l'ús amb els fills és el que té més incidència de cara al futur de la llengua.

En canvi, el català dominant o compartit s'empra més en els usos relatius a les relacions interpersonals que comporten per a l'enquestat un gran nombre d'interlocutors (ús amb amics, amb desconeguts i en reunió). En aquests casos, el percentatge d'ús del català sol o compartit és fins i tot lleugerament superior al dels que declaren parlar-lo bé o bastant bé. En certa forma, aquests tipus de relacions forcen en un moment donat el parlant a usar tots els seus recursos lingüístics.

Notem també que, en tots els usos vistos i els que veurem més endavant, els percentatges de català dominant o compartit són clarament superiors als de català llengua materna, la qual cosa vol dir que un gran nombre de persones de llengua materna no catalana han anat adquirint la pràctica de parlar el català durant la seva vida. Aquesta dada també apareix a l'enquesta analitzada per Strubell/Romaní (1986; pàgs. 23 i 25), referida a la població en general de l'àrea de Barcelona.

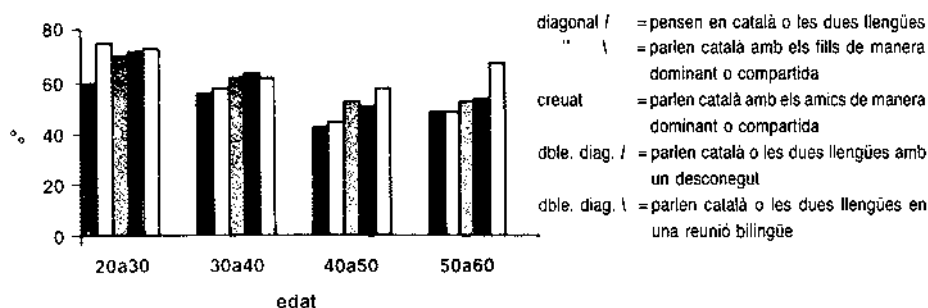
Procedim seguidament a presentar aquests resultats d'ús segons l'arrelament territorial, l'edat i la categoria laboral.

GRÀFIC 4
ÚS DEL CATALÀ SEGONS L'ARRELAMENT TERRITORIAL

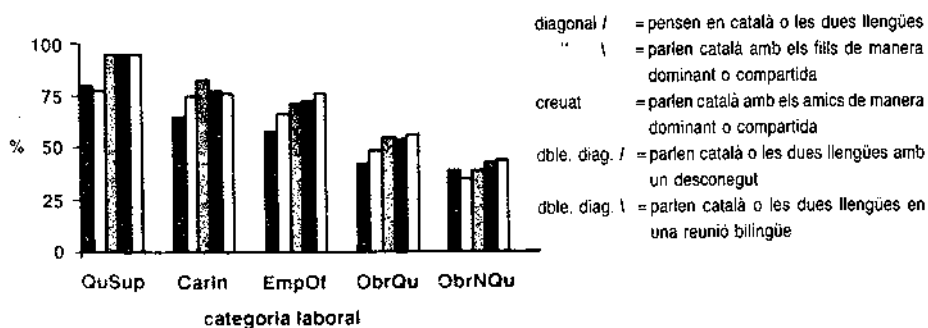
En tots els usos, s'empra més el català a mesura que augmenta l'arrelament. Hi ha un punt d'inflexió quan es passa de nats fora a autòctons, i un altre quan es passa a tenir algun dels pares nat als Països Catalans. Quan es té algun progenitor autòcton s'empra el català molt majoritàriament en tots els usos. Aquesta tendència també la trobem, entre altres enquestes, a l'anàlitzada per Strubell/Romaní (1986; pàgs. 24, 35 i 36).

GRÀFIC 5
ÚS DEL CATALÀ PER EDATS

En tots els casos i, especialment, en el cas de l'ús amb fills, dels 40-50 anys als 20-30 augmenta l'ús del català. Els que més l'empren són els més joves.

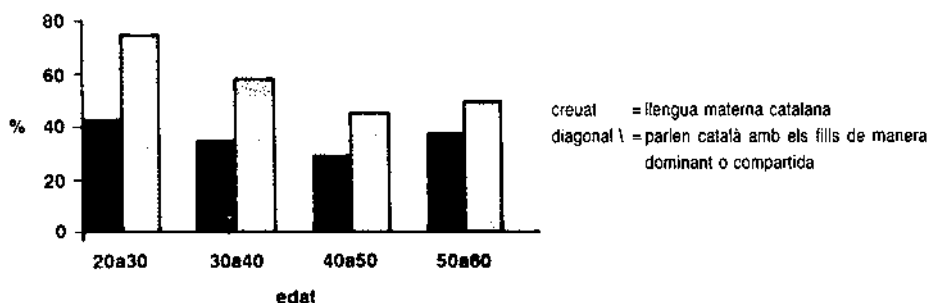
GRÀFIC 6
ÚS DEL CATALÀ EN FUNCIÓ DE LA CATEGORIA LABORAL

Veiem que l'ús creix a mesura que augmenta la categoria laboral, en tots els casos.

Pel seu interès, presentem l'evolució de la llengua materna per edats i per nivells d'arrelament territorial.

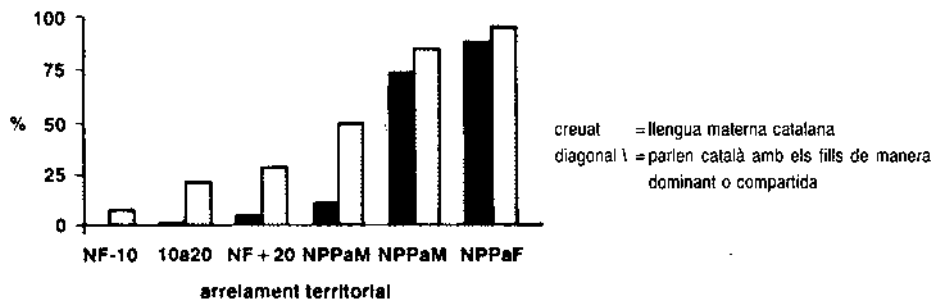
GRÀFIC 7
EVOLUCIÓ DEL CATALÀ LLENGUA MATERNA, PER GRUPS D'EDAT

En aquest gràfic veiem com han evolucionat els percentatges de l'ús del català entre pares i fills des de la família d'origen de l'enquestat fins a la família creada per aquest, per grups d'edat. És a dir, com van evolucionant els percentatges de català llengua materna des de la generació adulta actual a la següent. Ens ocupem aquí del català sol o compartit; com hem vist, la resposta *llengua materna* a la pregunta sobre els sistemes d'aprenentatge es refereix a la llengua materna catalana exclusiva o compartida.

Veiem que la corba edat-ús té formes similars per als dos usos, però que els percentatges de català amb els fills són clarament més alts a totes les cohorts, i que hi ha més diferència a mesura que disminueix l'edat. Aquests elements dibuixen un procés d'expansió de l'ús del català com a llengua materna entre els treballadors de la conurbació de Barcelona, que, si és confirmés, seria de vital importància per al futur de la llengua.

GRÀFIC 8
EVOLUCIÓ DEL CATALÀ LLENGUA MATERNA, SEGONS L'ARRELAMENT TERRITORIAL

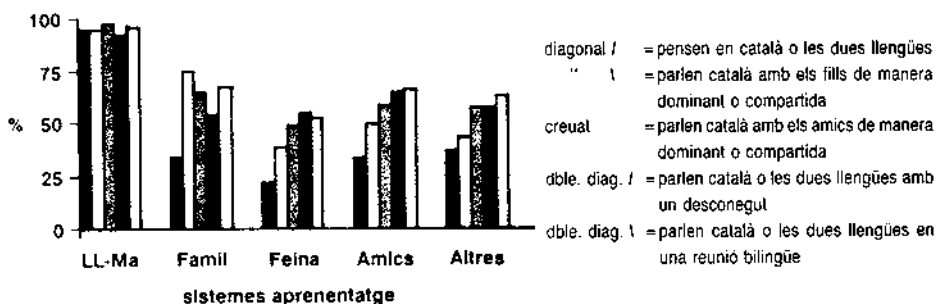
Podem dir el mateix que en el gràfic anterior. La corba arrelament-ús té formes similars;

per als dos usos (llengua materna i ús amb els fills), però els percentatges de català amb fills són clarament més alts a tots els nivells d'arrelament, i hi ha més diferència a mesura que aquest disminueix. Això vol dir que l'augment del català com a llengua materna és més important entre els sectors menys arrelats. Concretament entre els nats fora, els quals lògicament no tenen en quasi cap cas el català com a llengua materna, el percentatge de català amb fills és apreciable. Aquesta informació, si es confirmés, no faria més que potenciar la hipòtesi del procés d'expansió del català que acabem d'esmentar, ja que comporta una adopció progressiva d'aquesta llengua com a materna per part dels descendents dels nats fora.

Notem que, a l'enquesta analitzada per Strubell/Romaní (1986), tant l'augment de llengua materna d'una generació a l'altra com el fet que aquest augment sigui superior entre els menys arrelats apareixen com a vàlids per a la població en general de l'àrea de Barcelona (pàg. 23 i 24).

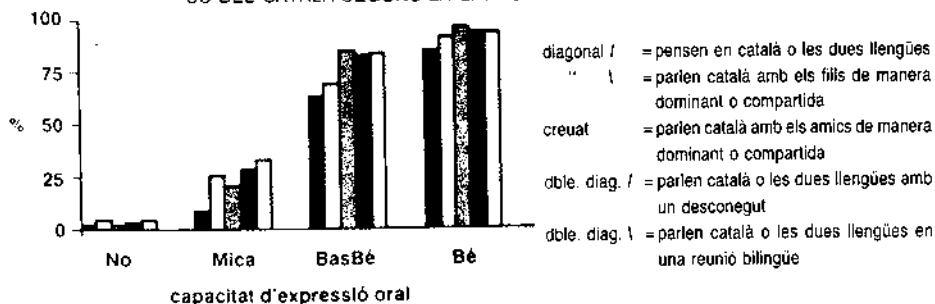
Seguidament presentem uns gràfics que ens mostren com evoluciona l'ús segons la manera d'aprendre el català i la capacitat d'expressió oral en aquesta llengua.

GRÀFIC 9
ÚS DEL CATALÀ SEGONS LA MANERA D'APRENDRE'L

Els que usen més el català són els que l'han après com a llengua materna. El pensament és la funció lingüística en la qual és més forta aquesta tendència. És lògic, atès que es tracta de l'ús més interioritzat.

GRÀFIC 10
ÚS DEL CATALÀ SEGONS LA CAPACITAT D'EXPRESSIÓ ORAL

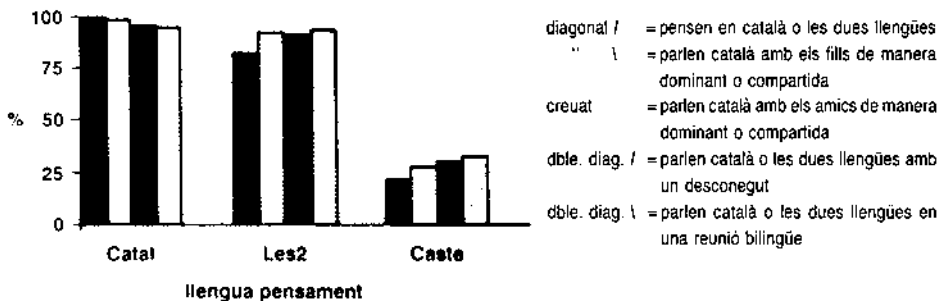
La competència en expressar-se oralment en català també té molta incidència en l'ús, com era d'esperar. Els qui el parlen bé l'empren molt majoritàriament sol o compartit en tots els usos. Contràriament a la impressió d'alguns observadors pels quals l'augment de competència en català entre la població en general no té per què anar acompanyada d'un creixement de l'ús, segons aquests resultats sembla que, almenys entre els assalariats del Barcelonès, sí que es produeix clarament aquest creixement.

Pel que fa als usos indicadors de diglòssia (ús amb desconegut i en reunions), resulta que el català hi és emprat total o parcialment per part de la gran majoria dels qui el saben parlar bé o bastant bé. Segons aquestes xifres, doncs, la renúncia voluntària sistemàtica a l'ús del català en determinades situacions socials característiques és minoritària avui dia en el col·lectiu estudiat. Notem tanmateix que no per això la diglòssia deixa de manifestar-se en el nostre univers ja que, limitant-nos als qui declaren parlar bé el català, resulta que la meitat d'entre ells empren les dues llengües en aquestes situacions. En un percentatge elevat d'intercanvis lingüístics, per tant, es tria el castellà podent usar el català.

En aquest gràfic trobem una contradicció en el fet que alguns enquestats declaren no saber parlar català i en canvi diuen que pensen en aquesta llengua sola o compartida. Són molt pocs, només tres enquestats. Probablement es tracta d'una mala interpretació d'una de les dues preguntes.

Vegem ara com evolucionen els usos externs segons la llengua d'ús intern.

GRÀFIC 11
ÚS DEL CATALÀ SEGONS LA LLENGUA DEL PENSAMENT

Sabent la llengua del pensament es pot determinar amb un alt percentatge de probabilitats la llengua emprada en els usos externs. En el cas del de pensament monolingüe, la llengua utilitzada en aquests usos és molt majoritàriament la mateixa del pensament, sola o compartida. Els de pensament bilingüe empren molt majoritàriament les dues llengües o el català.

Una altra qüestió interessant és veure la llengua emprada amb els fills segons l'origen de les parelles de les quals formen part els enquestats.

QUADRE 3
ÚS AMB FILLS SEGONS L'ORIGEN DE LES PARELLES

Ús amb fills	Parelles segons l'origen			% sobre total mostra
	Els dos nats PPCC	Parella mixta	Els dos nats fora	
Només català	71	22	2	33
Sobretot català	8	8	1	6
Les dues llengües	9	26	14	16
Sobretot castellà	6	12	14	10
Només castellà	6	32	69	35
	100%	100%	100%	100%

En els matrimonis mixtos per origen apareix una certa tendència a emprar més el castellà amb els fills. Cal tenir en compte que entre els nats als Països Catalans n'hi ha un percentatge important que tenen ascendents pròxims nats fora, per tant una part de les parelles mixtes per origen no són mixtes lingüísticament sinó formades per dues persones de llengua materna exclusivament castellana.

Presentem seguidament els resultats d'algunes altres preguntes d'ús sense creuaments.

¿Quina llengua parla amb la seva parella?

	%	% s/els que tenen parella
—Només català	24	26
—Sobretot català	5	5
—Les dues llengües	10	11
—Sobretot castellà	11	12
—Només castellà	43	47
—Solter	7	

L'ús del català amb la parella és clarament menys freqüent que l'ús d'aquesta llengua amb els fills.

¿Quina llengua parla amb els seus caps?

—Només català	12%
—Sobretot català	13%
—Les dues llengües	28%
—Sobretot castellà	12%
—Només castellà	35%

¿Quina llengua parla amb els seus companys de feina?

—Només català	4%
—Sobretot català	16%
—Les dues llengües	38%
—Sobretot castellà	14%
—Només castellà	28%

¿Quina llengua parla a la feina amb els seus subordinats?

	%	% s/els que tenen subordinats
—Només català	2	4
—Sobretot català	6	14
—Les dues llengües	18	40
—Sobretot castellà	5	11
—Només castellà	14	30
—No tinc subordinats	55	

Amb els caps s'usen menys les dues llengües per igual, perquè, de caps, n'hi ha menys i, per tant, hi ha més probabilitats que cada enquestat usi amb els que li pertoquen una sola llengua.

Veiem doncs que entre els assalariats del Barcelonès l'ús del català creix amb l'arrelament territorial, l'augment de la categoria laboral i en les cohorts més joves. Les dades ens indiquen que percentatges apreciables de persones d'origen lingüístic castellà van esdevenint parlants de català al llarg de la seva vida. Sembla que l'augment en la competència comporta un augment notori de l'ús, la qual cosa, si es confirmés, allunyaria la possibilitat, apuntada per alguns, d'una societat on cada vegada es coneixés millor el català tot i mantenir-se estancada la pràctica d'aquesta llengua. Cal remarcar, d'altra banda, que l'ús que comporta més utilització del català de manera

preferent és l'ús amb els fills i que el català llengua materna, segons aquestes xifres, està augmentant de manera apreciable, especialment entre els més joves i els menys arrelats. A més, sembla que és minoritària la renúncia sistemàtica a l'ús del català en situacions formals per part dels que el saben parlar. Tots aquests elements presenten un panorama sociolingüístic que comporta un creixement de l'ús del català en el col·lectiu analitzat. Ara bé, hem de tenir en compte que, com en el cas de la competència, els que saben el català sense tenir-lo per llengua materna l'usen força menys que els de llengua materna. A més, la llengua del pensament, difícil de canviar pel seu caràcter interioritzat, condiciona molt els altres usos. D'altra banda, les parelles mixtes per origen tenen certa tendència a parlar castellà de manera preponderant amb els fills. Es tracta d'elements limitatius que condicionen sens dubte el procés d'expansió de l'ús del català dibuixat per les dades anteriorment citades.

ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES

Per analitzar aquesta qüestió utilitzarem els resultats d'onze preguntes que s'hi refereixen. Primer, ens ocuparem de dues preguntes que demanen l'opinió dels enquestats sobre la millora del seu català i el futur de la llengua; en segon lloc, de sis preguntes que mostren la lleialtat lingüística; després, de dues més que es refereixen al prestigi lingüístic i, finalment, d'una que ens informa sobre el rebuig lingüístic.

Dues preguntes d'opinió

Vegem primer els resultats de les dues preguntes sense creuaments.

¿Li agradaria millorar el seu català?

Sí	91%
No	9%

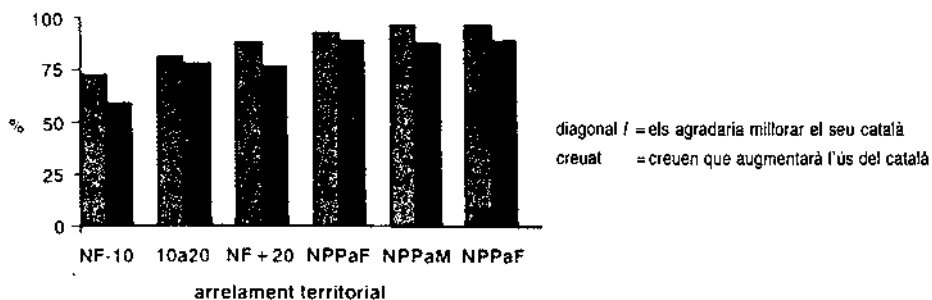
¿Com veu el futur del català?

Augmentarà l'ús del català	83%
Es mantindrà com ara	14%
Anirà disminuint-ne l'ús	3%

Les dues respostes són àmpliament favorables al català. Notem que resultats d'aquest tipus apareixen en diverses enquestes efectuades a la població en general. Per exemple, pel que fa al futur del català, en una enquesta encarregada per la Direcció General Política Lingüística (1988) que va ser portada a terme el 1986-87 a tot Catalunya.

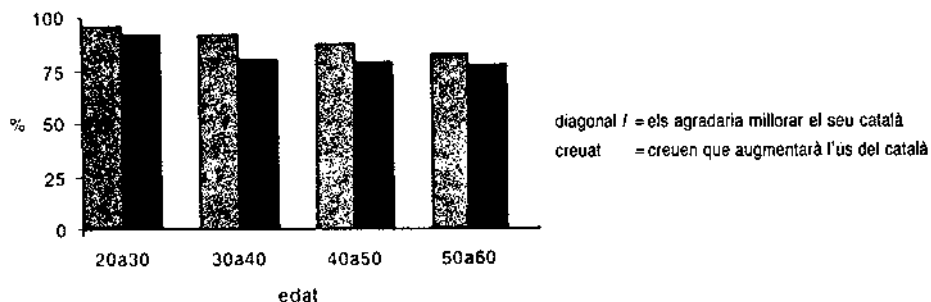
Vegem ara com evolucionen aquestes opinions segons l'arrelament territorial, l'edat, la categoria laboral i la capacitat d'expressió oral.

GRÀFIC 12
DUES OPINIONS LINGÜÍSTIQUES PER NIVELLS D'ARRELLAMENT TERRITORIAL

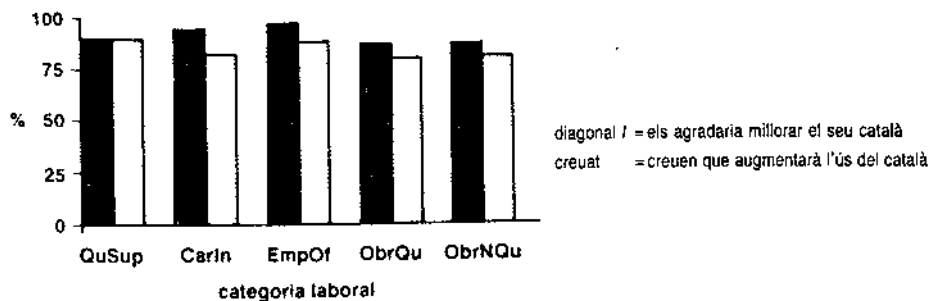
Les dues opinions van sent progressivament més favorables al català quan passem dels arribats recents als autòctons fills de nats fora, en canvi entre els nats als Països Catalans l'augment de l'arrelament no produeix canvis significatius. A tots els nivells d'arrelament es produeix una clara majoria d'opinions favorables al català.

GRÀFIC 13
DUES OPINIONS LINGÜÍSTIQUES PER EDATS

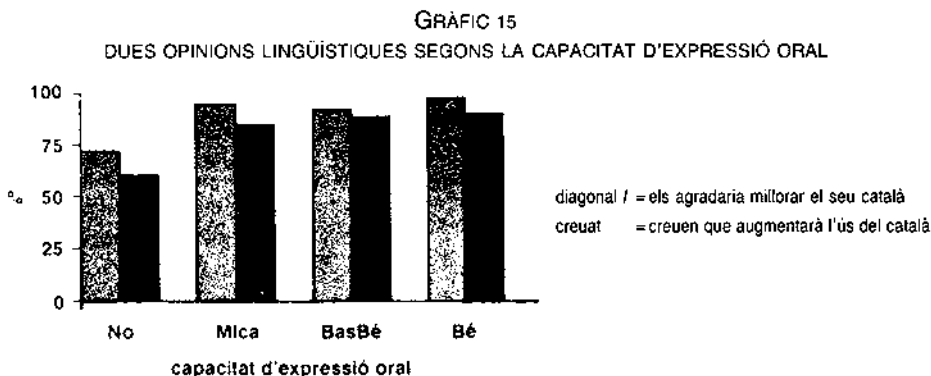
Totes les cohorts tenen un alt percentatge d'opinions favorables, percentatge que creix lleument a mesura que disminueix l'edat.

GRÀFIC 14
DUES OPINIONS LINGÜÍSTIQUES SEGONS LA CATEGORIA LABORAL

No s'hi veu cap tendència clarament definida ni diferències importants entre les categories.

Vegem ara el gràfic següent.

L'únic subgrup que té un percentatge apreciable d'actituds no favorables al català és el d'aquells que no el parlen gota.

En general, els assalariats del Barcelonès semblen desitjar una millora del seu català i en veuen el futur amb optimisme. Les respostes a ambdues preguntes esdevenen més favorables a aquesta llengua a mesura que augmenta l'arrelament territorial i disminueix l'edat. Els dos subgrups que tenen una opinió menys favorable són els que no parlen gens de català i els nats fora amb menys de 10 anys d'estada. Però cal tenir en compte que la gran majoria d'aquests darrers forma part del primer grup (vegeu el gràfic 1), per tant sembla que el que realment produeix les actituds menys favorables és el desconeixement del català.

La lleialtat vers el català

Presentem en primer lloc els resultats de les sis preguntes de lleialtat sense creuaments.

¿Com creu que hauria de ser la televisió a Catalunya?

En català	48%
Sobretot en català	20%
Meitat en català, meitat en castellà	27%
Sobretot en castellà	2%
En castellà	3%

¿Amb quina freqüència veu la televisió en català?

Cada dia	52%
Una vegada a la setmana	4%
Alguna vegada	38%
Mai	5%
No la veig bé	1%

Una mica més de la meitat veuen cada dia televisió en català.

¿Com valora el fet que hi hagi famílies de parla catalana que parlin castellà als fills?

Totalment en desacord	39%
Bastant en desacord	18%
Indiferent	29%

Bastant d'acord	8%
Totalment d'acord	6%

Aquesta renúncia lingüística és rebutjada per la majoria, encara que és també important el percentatge dels que no la rebutgen. El fet indicat en la pregunta constitueix una notòria presa de posició lingüística personal que juga en contra de la continuïtat de l'ús del català. Les respostes són per tant especialment indicatives de la importància que es dóna al manteniment del grup lingüístic, que és precisament el que entenem per lleialtat lingüística.

¿Tots els que viuen a Catalunya haurien de saber català?

Totalment en desacord	9%
Bastant en desacord	7%
Indiferent	15%
Bastant d'acord	35%
Totalment d'acord	34%

¿Tots els mestres de Catalunya haurien de saber català?

Totalment en desacord	6%
Bastant en desacord	5%
Indiferent	11%
Bastant d'acord	28%
Totalment d'acord	50%

¿L'escola hauria de ser més en català?

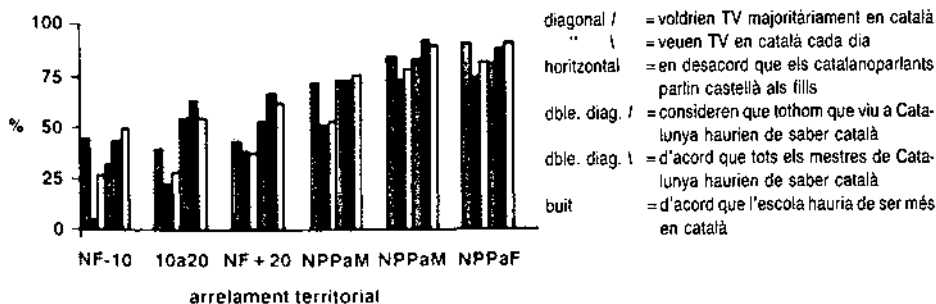
Totalment en desacord	5%
Bastant en desacord	6%
Indiferent	14%
Bastant d'acord	34%
Totalment d'acord	41%

En general, una majoria mostra una actitud de lleialtat en relació al català, però també es donen percentatges apreciables d'indiferència i percentatges minoritaris d'actituds contràries. Les preguntes sobre l'escola són les que donen un percentatge més elevat d'actituds favorables.

Seguidament presentem sis gràfics que visualitzen l'evolució de la lleialtat vers el català en funció de diversos factors.

Vegem en primer lloc com evoluciona aquesta actitud lingüística segons l'arrelament territorial, l'edat i la categoria laboral.

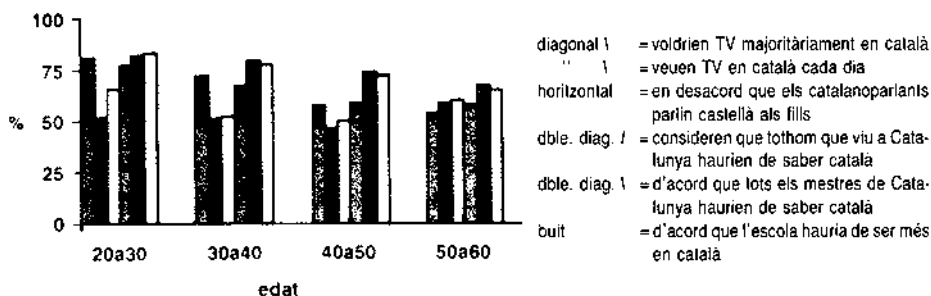
GRÀFIC 16
LLEIALTAT LINGÜÍSTICA PER NIVELLS D'ARRELAMENT TERRITORIAL

Entre els assalariats del Barcelonès, la lleialtat vers el català augmenta amb l'arrelament territorial.

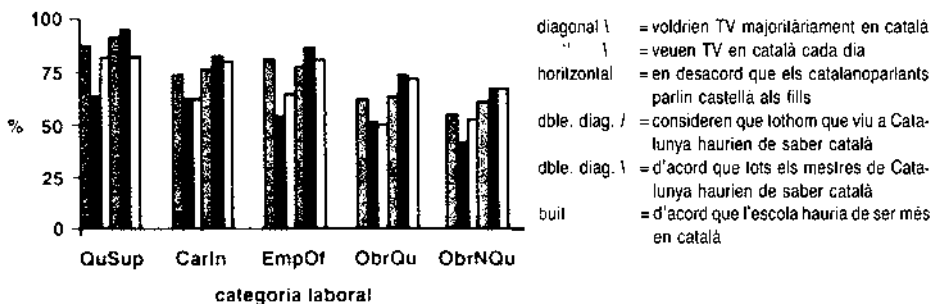
Tots els subgrups tenen percentatges d'actituds positives superiors a les negatives respecte al català en cada una de les preguntes, amb l'excepció dels arribats de fora més recentment. Aquests, a les preguntes sobre l'ús del castellà amb els fills per part dels catalanoparlants i sobre la conveniència de saber català a Catalunya, contesten amb percentatges d'actituds negatives superiors a les positives.

GRÀFIC 17
LLEIALTAT LINGÜÍSTICA PER EDATS

Troblem una progressiva millora dels resultats favorables al català quan passem del grup dels 40-50 anys al dels 20-30. En general aquest darrer grup és el que mostra més lleialtat, però en les respostes sobre l'audiència televisiva es produeix un fenomen que no es dona en cap altra pregunta d'aquesta enquesta: el resultat és més favorable al català entre els de 50-60 anys que entre els de 20-30. Atès que es tracta d'un cas aïllat, el motiu podria ser aliè a les actituds lingüístiques. Per exemple, podria ocórrer que, entre els assalariats del Barcelonès, els joves mirassin menys la televisió en general que les persones de 50-60 anys.

GRÀFIC 18
LLEIALTAT LINGÜÍSTICA SEGONS LA CATEGORIA LABORAL

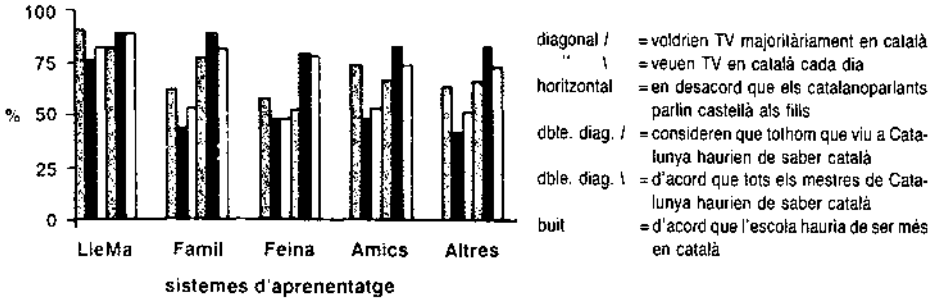

En general, la lleialtat lingüística creix amb l'augment de la categoria laboral, amb l'excepció dels empleats d'oficina. Aquests mostren en la major part de les preguntes un nivell de lleialtat lleugerament més alt que el dels càrrecs intermedis, categoria immediatament superior.

Seguidament, presentem l'evolució de la lleialtat envers el català en funció dels sistemes d'aprenentatge, de la capacitat d'expressió oral i de la llengua del pensament.

GRÀFIC 19

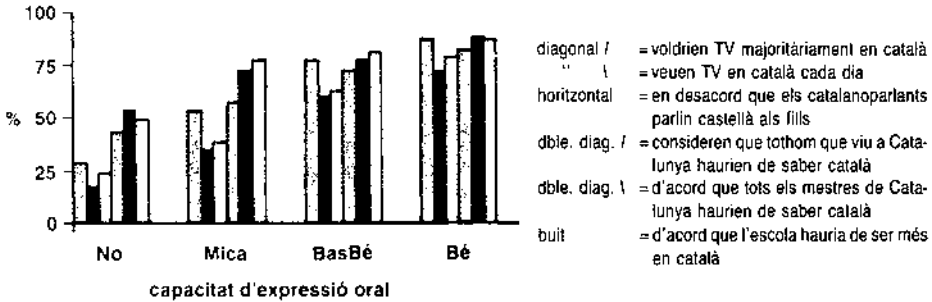
LLEIALTAT LINGÜÍSTICA SEGONS LA MANERA D'APRENDRE EL CATALÀ

En el sector social analitzat, la lleialtat lingüística és més forta en general entre els que tenen el català com a llengua materna. En el cas de les preguntes relatives al català a l'escola, tanmateix, les diferències són molt minses, quasibé inexistentes.

GRÀFIC 20

LLEIALTAT LINGÜÍSTICA SEGONS LA CAPACITAT D'EXPRESSIÓ

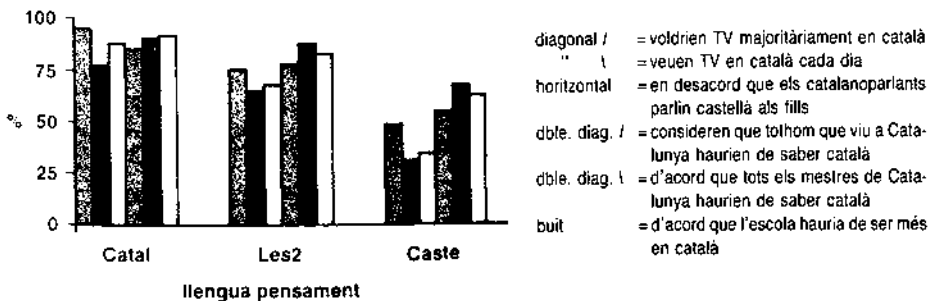

La lleialtat envers al català augmenta clarament amb la competència en aquesta llengua. D'altra banda, el subgrup dels que no el parlen gens és l'únic dels definits per la capacitat d'expressió oral que en una de les preguntes de lleialtat té un percentatge d'actituds contràries al català superior al de positives. La pregunta en qüestió és la referent a l'ús del castellà amb els fills per part dels catalanoparlants. Ja hem indicat abans que aquesta pregunta és especialment definitiva del sentiment d'adscripció al grup lingüístic català. Els que no el parlen gota òbviament són els que menys poden sentir-s'hi adscrits i per això reaccionen de manera acusadament diferent dels altres davant d'aquesta pregunta.

També cal dir que els qui saben parlar poc o gens el català formen la gran majoria dels qui tenen actituds desfavorables a aquesta llengua en les preguntes que ens ocupen.

GRÀFIC 21

LLEIALTAT LINGÜÍSTICA SEGONS LA LLINGUA DEL PENSAMENT

A mesura que s'empra més el català en el pensament augmenta la lleialtat lingüística. Notem que de tots els subgrups vistos en aquest apartat sobre la lleialtat aquell que mostra una actitud més favorable al català és el dels que pensen exclusivament en aquesta llengua.

Així doncs, entre els assalariats del Barcelonès la lleialtat vers el català creix amb l'arrelament territorial, la disminució de l'edat i l'augment de la categoria laboral, tres factors que, com hem vist, tenen també una clara incidència sobre l'ús i la competència. La lleialtat cap al català creix així mateix amb els coneixements d'aquesta llengua i amb el seu ús en el pensament. Els qui tenen el català com a llengua materna mostren més lleialtat que els qui l'han après per altres sistemes, exceptuant les dues preguntes sobre l'escola en les quals aquesta diferència pràcticament desapareix. Cal dir que aquestes preguntes sobre l'escola són les que mereixen respostes més favorables al català i amb menys diferències entre els diversos subgrups. Notem que l'interès pel català a l'escola és una de les actituds d'ordre lingüístic més generalitzades entre la població de Catalunya en general, tal com ens han mostrat nombroses enquestes des de fa bastants anys (per exemple l'anàlitzada per Strubell/Romaní, 1986; pàg. 43 i 44). Notem també que la pregunta sobre l'ús del castellà amb els fills per part dels catalanoparlants ens dona unes respostes que són especialment indicatives d'aquest sentiment de lleialtat vers el català. Els subgrups que mostren menys lleialtat són el dels que no saben parlar gota català i el dels nats fora amb menys de 10 anys d'estada (la gran majoria dels quals forma part del primer subgrup). El subgrup amb més lleialtat cap al català és el dels que pensen exclusivament en aquesta llengua.

El prestigi del català

En primer lloc, presentem els resultats sense creuaments de les dues preguntes que s'ocupen del prestigi lingüístic.

¿Sabent català és més fàcil trobar feina?

No influeix gens	7%
Influeix una mica	30%
Influeix força	21%
Influeix molt	25%
Influeix moltíssim	17%

¿Cal que els meus fills sàpiguen català?

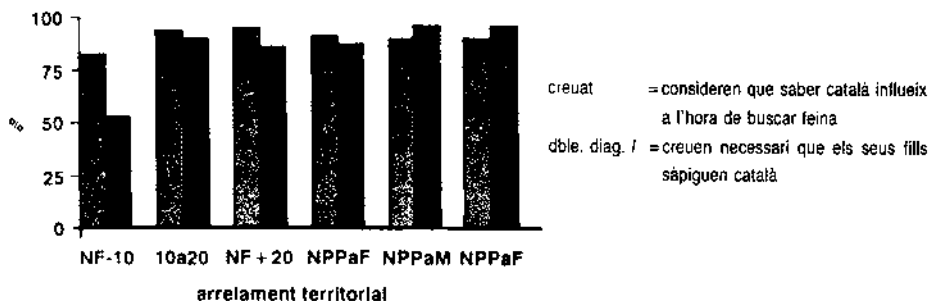
Totalment en desacord	2%
Bastant en desacord	1%
Indiferent	6%
Bastant d'acord	16%
Totalment d'acord	75%

Els percentatges de respostes favorables al català són molt alts en els dos casos.

Seguidament, presentem sis gràfics que visualitzen la manera com canvia el prestigi del català en funció dels diferents factors tinguts en compte.

Vegem primerament com evoluciona aquesta actitud lingüística en funció de l'arrelament territorial, l'edat i la categoria laboral.

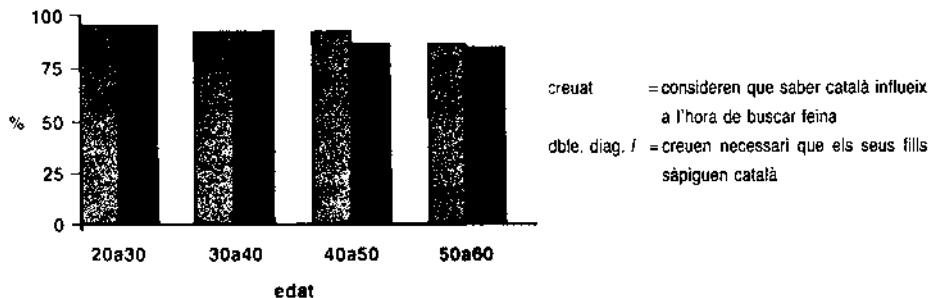
GRÀFIC 22
PRESTIGI LINGÜÍSTIC PER NIVELLS D'ARRELAMENT TERRITORIAL

Entre els assalariats del Barcelonès, l'arrelament territorial té poca influència sobre el prestigi del català. Només els arribats recents destaquen per tenir amb menys freqüència que els altres aquesta actitud.

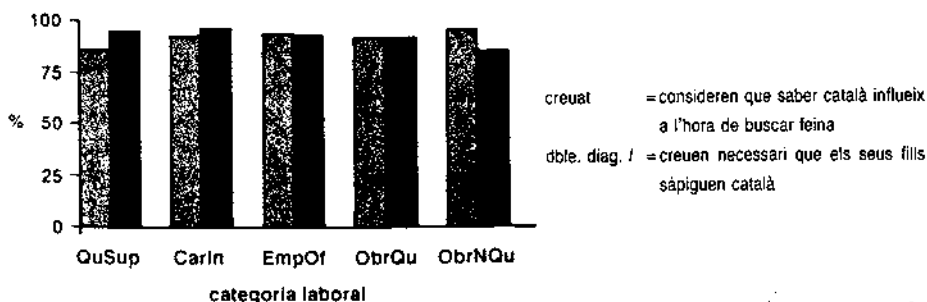
Notem que, a la pregunta sobre la utilitat del català a l'hora de buscar feina, fins i tot aquests arribats recents contesten que influeix en un percentatge molt elevat, mentre que els nats fora amb més temps d'estada el troben influent en un percentatge lleugerament superior que els autòctons.

GRÀFIC 23
PRESTIGI LINGÜÍSTIC SEGONS L'EDAT

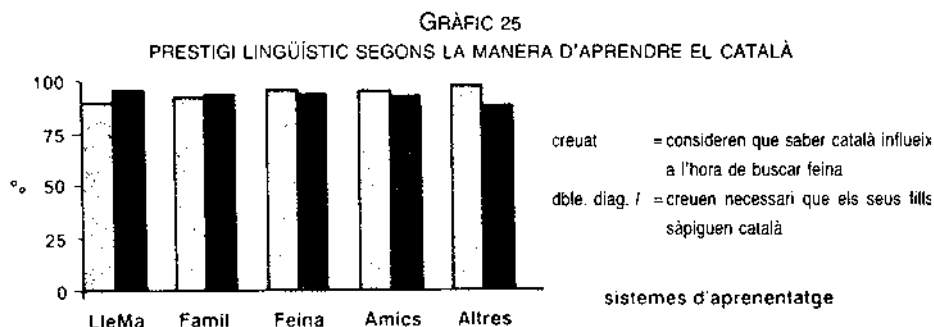
Es produeix un cert creixement de l'actitud favorable al català a mesura que disminueix l'edat, encara que de manera menys accentuada que en el casos anteriors.

GRÀFIC 24
PRESTIGI LINGÜÍSTIC EN FUNCIÓ DE LA CATEGORIA LABORAL

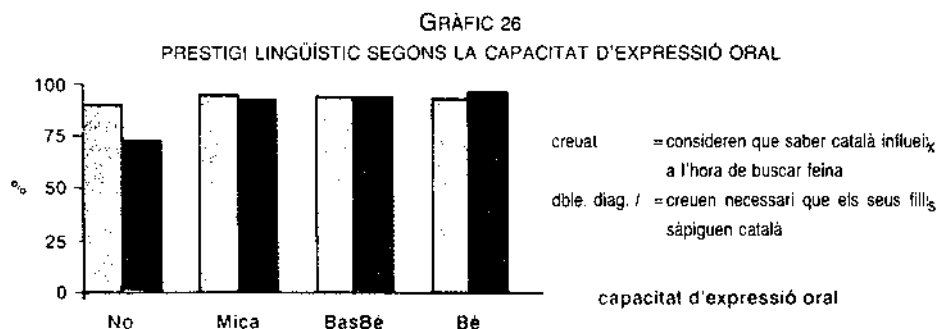
No es veu clarament que el prestigi lingüístic evolucioni en funció de la categoria laboral. Pel que fa a la utilitat del català a l'hora de buscar feina, els obrers el troben una mica més influent que els quadres superiors.

Vegem ara com canvia el prestigi del català segons els sistemes d'aprenentatge, la capacitat d'expressió oral i la llengua del pensament.

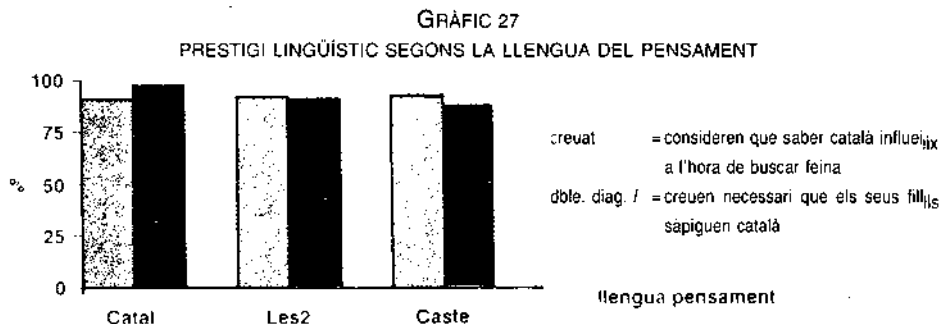

El prestigi del català no es troba clarament influït per la manera d'aprendre'l.

En el cas de la pregunta sobre la utilitat a l'hora de buscar feina, els que tenen el català per llengua materna el consideren lleugerament menys influent que els qui l'han après de manera diferent.

Es produeixen molt pocs canvis en el prestigi del català per diferències en el nivell de competència oral. En el cas de la pregunta sobre la feina, resulta que els que troben lleugerament més útil el català són els que el saben una mica o bastant bé. Es tracta, doncs, dels que en tenen coneixements però consideren que encara no el parlen prou bé.

En el cas de la pregunta sobre la necessitat que els fills aprenguin català, podem apreciar un lleuger augment del prestigi a mesura que es catalanitza el pensament. Pel que fa a la pregunta sobre la utilitat del català per trobar feina, en canvi, més aviat es dona una tendència molt lleugerament contrària.

En general, veiem que entre els assalariats del Barcelonès el prestigi del català sembla alt en conjunt i en cadascun dels diversos subgrups analitzats. Contràriament al que passa amb els usos lingüístics i amb les altres actituds vistes fins ara, el prestigi no evoluciona clarament en funció dels diversos factors. Només en relació a l'edat les dues preguntes amb què analitzem el prestigi evolucionen com en els altres casos: a menys edat, més prestigi del català. Però fins i tot aquesta evolució s'hi dona amb menys intensitat.

Pel que fa a la pregunta sobre la utilitat del català a l'hora de trobar feina, els subgrups que el troben més útil, encara que amb poca diferència respecte als altres, són els nats fora amb més de 10 anys d'estada, els obrers, els que han après el català sense tenir-lo per llengua materna, els que el parlen però no bé i els que pensen en castellà. Es tracta, doncs, sobretot, de persones nades fora ja parcialment arrelades, que estan vivint el procés d'inserció plena dins la societat catalana i per això són els que personalment més han viscut el problema de saber o no saber el català a l'hora de buscar feina.

El rebuig del català

El rebuig del català ha estat estudiat amb una sola pregunta. Com en casos anteriors, en presentem primer els resultats sense creuaments.

Si vostè es dirigeix en castellà i li contesten en català, ¿què en pensa?

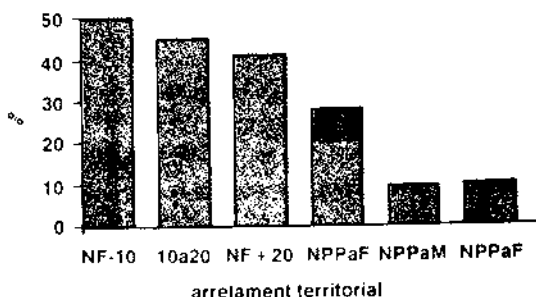
M'agrada	31%
És un fet normal	32%
Indiferent	12%
No és molt correcte	16%
És de mala educació	9%

Notem que els que no ho consideren correcte són el 25%.

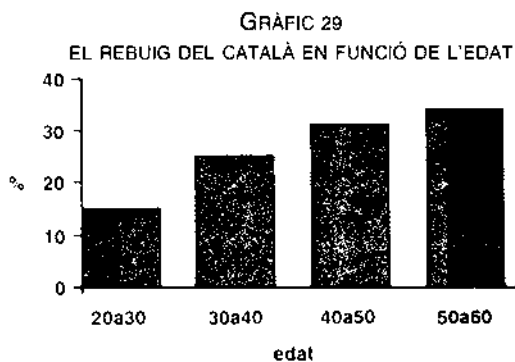
Vegem ara l'evolució del rebuig lingüístic en funció dels sis factors emprats en els apartats anteriors.

En els gràfics que segueixen les barres indiquem el percentatge dels que no estan d'acord amb la situació plantejada a la pregunta, és a dir el percentatge corresponent a les dues últimes opcions de resposta (*no és molt correcte* i *és de mala educació*), que són els que rebutgen l'ús del català en aquesta situació.

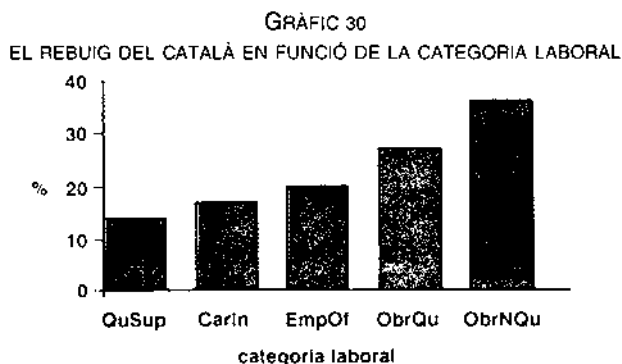
GRÀFIC 28
EL REBUIG DEL CATALÀ EN FUNCIÓ DE L'ARRELAMENT TERRITORIAL

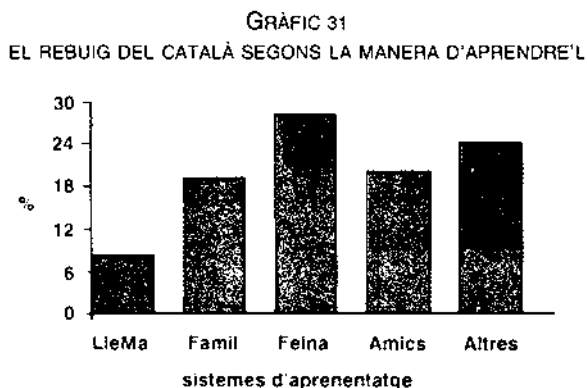
L'actitud de rebuig al català disminueix fortament a mesura que augmenta l'arrelament territorial, fins al nivell dels autòctons amb pares mixtos.

De manera congruent amb tots els resultats vistos fins ara, el rebuig del català augmenta clarament amb l'edat. Dit d'una altra manera, l'ús del català amb els qui parlen castellà és progressivament més acceptat a mesura que s'és més jove.

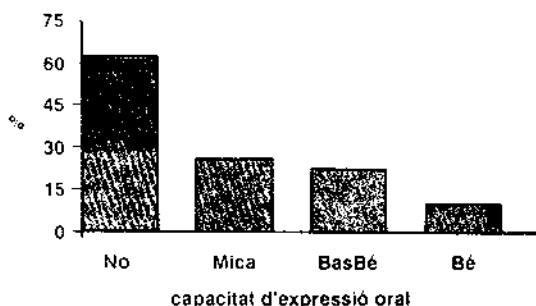

El rebuig del català disminueix clarament a mesura que puja la categoria laboral.

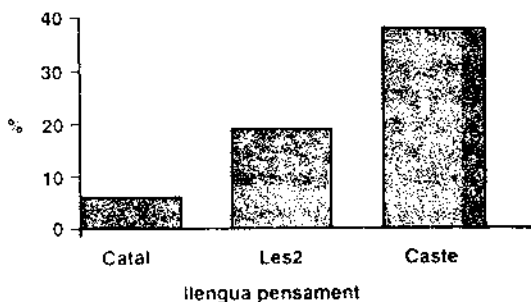
Els de llengua materna catalana mostren un nivell de rebuig clarament inferior als que l'han après per altres sistemes i constitueixen el subgrup amb menys rebuig dels vistos fins ara.

GRÀFIC 32
EL REBUIG DEL CATALÀ EN FUNCIÓ DE LA CAPACITAT D'EXPRESSIONI ORAL

El grau de competència oral en català és, entre els factors analitzats, el que té una incidència més forta en el rebuig d'aquesta llengua. Així, el subgrup dels que no parlen gens el català és l'únic entre tots els estudiats que dona un percentatge de rebuig superior al 50%. A més, el 72% dels que mostren rebuig vers el català no el parlen gens o només una mica.

GRÀFIC 33
EL REBUIG DEL CATALÀ SEGONS LA LLENGUA DEL PENSAMENT

A mesura que la llengua del pensament és més catalana disminueix notablement el rebuig. El subgrup que pensa exclusivament en català és el que mostra menys rebuig de tots els vistos.

L'actitud de rebuig ve notablement influïda per tots els factors analitzats. Rebutgen menys aquesta pràctica els que tenen més coneixement de català i els que en fan més ús, així com els més arrelats, els de categoria laboral més alta i els més joves. El grup amb més rebuig és el dels que no saben parlar gens el català. Els immigrants de menys de 10 anys també tenen un percentatge de rebuig important, però cal tenir en compte, com ja hem vist, que la gran majoria d'entre ells formen part dels que no saben parlar gens el català.

Pel que fa a les actituds lingüístiques en general, veiem que es poden dividir en dos grups, les que són indicatives d'un sentiment de pertinença o no pertinença al grup lingüístic i les que expressen opinions o interessos. Entre les primeres hi ha la lleialtat i el rebuig lingüístics. Entre les segones, el prestigi i les dues opinions. Atès que la major part dels factors independents emprats s'ocupen de característiques del grup lingüístic, resulta que exerceixen més influència

sobre les actituds relatives a la pertinença al grup que sobre les altres. Així, l'arrelament territorial, la competència en català i l'augment de l'ús d'aquesta llengua en el pensament, que s'ocupen bàsicament d'aspectes del grup lingüístic, són els factors que produeixen més millores en la lleialtat i més disminució del rebuig, mentre que quasi no produeixen canvis en el prestigi i les dues opinions. La variable edat, en canvi, no constitueix un aspecte del grup lingüístic i per tant, influeix totes les actituds en el sentit ja vist anteriorment: els més joves mostren actituds més favorables al català.

ACTITUD EN RELACIÓ A LA IDENTITAT COL·LECTIVA

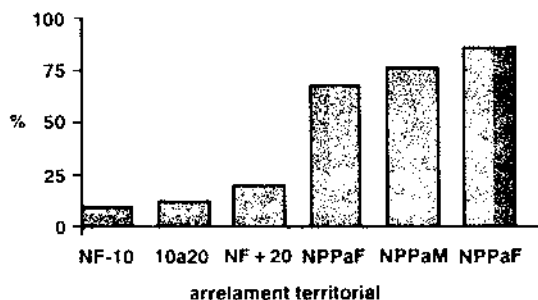
Aquesta actitud serà estudiada també amb una sola pregunta. Presentem en primer lloc la resposta completa sense creuaments.

¿Què se sent en primer lloc?

Català	53%
Gallec	2%
Andalús	7%
Castellà	9%
Altra identitat	7%
Espanyol	22%

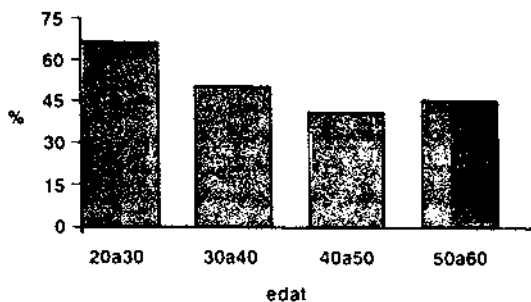
Vegem ara com evolucionen aquestes respostes en funció dels sis factors emprats anteriorment. En aquests gràfics les abscesses indiquen el percentatge dels que se senten catalans en primer lloc.

GRÀFIC 34
LA IDENTITAT EN FUNCIÓ DE L'ARRELAMENT TERRITORIAL

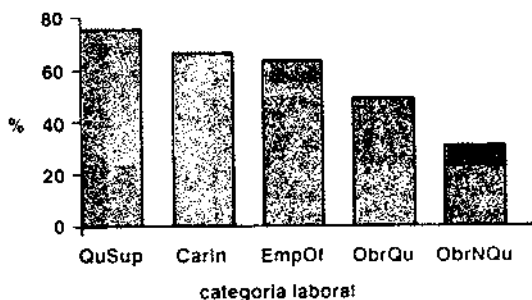
Veiem que, entre els assalariats del Barcelonès, el sentiment d'identitat catalana creix amb l'arrelament territorial. La diferència fonamental, tanmateix, la trobem entre els nats fora i els nats als Països Catalans. La distància entre el nivell més arrelat dels nats fora i el menys arrelat dels autòctons és molt important (els que declaren sentir-se més catalans passen del 20% al 67%). Això diferencia aquest creuament dels altres, sociolingüístics, vistos fins ara, ja que en cap d'ells es donava aquest trencament tan fort entre nats fora i autòctons. Aquest fenomen es deu segurament al fet que el lloc de naixement és un dels motius principals que porten una persona a identificar-se o no com a català, independentment de la seva adscripció subjectiva al col·lectiu cultural-nacional autòcton.

GRÀFIC 35
LA IDENTITAT EN FUNCIÓ DE L'EDAT

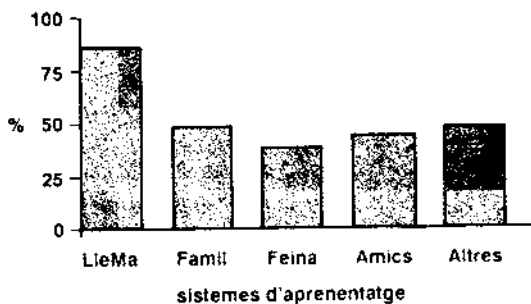
La corba és similar a la vista en diversos casos anteriors. El sentiment d'identitat catalana augmenta clarament quan passem de la cohort dels 40-50 anys a la dels 20-30, i aquest últim subgrup, el més jove, és el que se sent més català.

GRÀFIC 36
LA IDENTITAT SEGONS LA CATEGORIA LABORAL

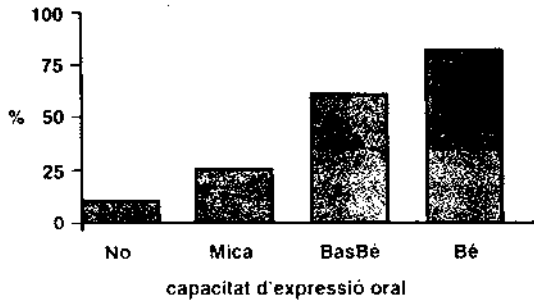
El sentiment d'identitat catalana creix notablement a mesura que augmenta la categoria laboral.

GRÀFIC 37
LA IDENTITAT SEGONS LA MANERA D'APRENDRE EL CATALÀ

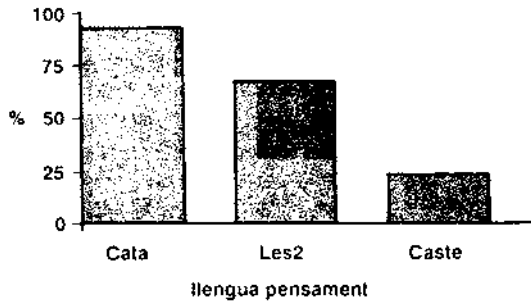
Els que han après el català com a llengua materna se senten clarament més catalans que els que l'han après per altres sistemes.

GRÀFIC 38
LA IDENTITAT EN FUNCIÓ DE LA CAPACITAT D'EXPRESSION ORAL

Entre els assalariats del Barcelonès, el sentiment d'identitat catalana augmenta clarament amb la competència en català. El subgrup dels que no el parlen gens és, juntament amb el dels arribats més recents, aquell en què hi ha menys percentatge de persones que declaren sentir-se catalans en primer lloc.

GRÀFIC 39
LA IDENTITAT EN FUNCIÓ DE LA LLENGUA DEL PENSAMENT

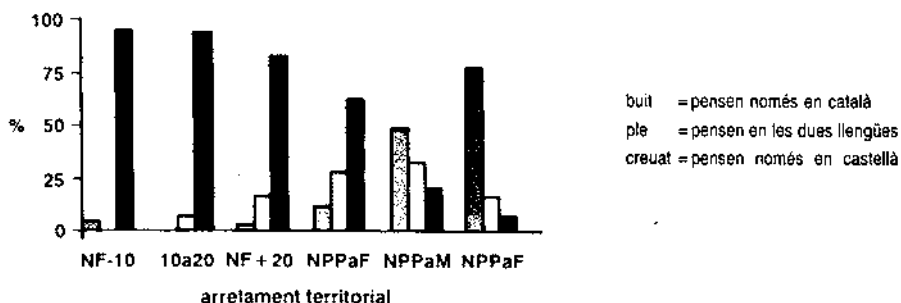
Troblem que el sentiment d'identitat catalana augmenta clarament a mesura que la llengua del pensament es catalanitza. El subgrup que pensa exclusivament en la llengua autòctona és el que se sent més català de tots els vistos.

Entre els treballadors del Barcelonès, la incidència dels diversos factors analitzats sobre el sentiment d'identitat és notori, en el mateix sentit que en el cas del rebuig lingüístic. Els factors més explicatius en aquesta ocasió són l'arrelament territorial i la competència lingüística, l'augment del qual fa créixer el percentatge dels que declaren sentir-se catalans. El lloc de naixement té una influència molt més important en aquesta actitud que en les anteriors.

Per acabar la presentació dels resultats, mostrarem un parell de gràfics que considerem interessants.

El primer visualitza l'evolució de les diferents opcions de resposta a la pregunta sobre la llengua del pensament en funció de l'arrelament territorial. És a dir, ens mostra com evolucionen els percentatges dels que pensen només en català, dels que pensen només en castellà i dels que ho fan en les dues llengües. L'interès del gràfic rau a veure com evoluciona la intensitat de l'ús monolingüe i de l'ús bilingüe en les diferents etapes del procés d'arrelament.

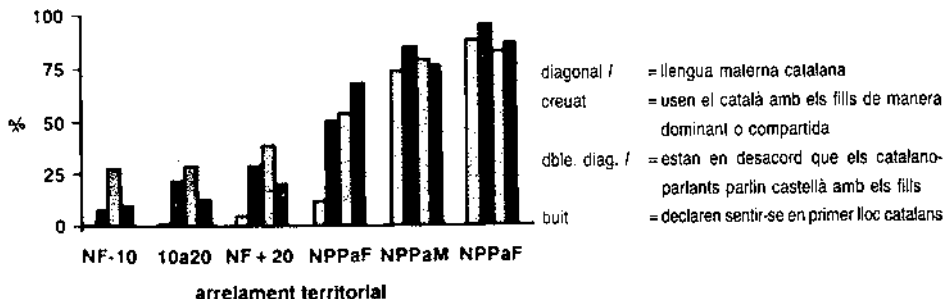
GRÀFIC 40
LA LLENGUA DEL PENSAMENT EN FUNCIÓ DE L'ARRELAMENT TERRITORIAL

A mesura que augmenta l'arrelament territorial, veiem com es passa d'una situació inicial caracteritzada per un domini absolut del pensament exclusivament en castellà a una etapa final on domina clarament i molt majoritàriament el pensament només en català. Al mateix temps, resulta que l'ús bilingüe augmenta progressivament fins al nivell dels autòctons amb pares mixtos i després disminueix. En el cas de l'ús amb els fills, es produeix una evolució semblant. Atesa la importància decisiva d'aquests dos usos, l'un perquè correspon a l'aspecte més profund de la presència lingüística i l'altre per la seva importància de cara al futur, creiem que aquestes dades ens poden donar alguna indicació sobre l'evolució de la situació sociolingüística en general. Ens n'ocuparem més endavant.

L'últim gràfic que presentem mostra com es produeix entre els assalariats del Barcelonès el procés d'inserció al grup lingüístic català dels nats fora i dels seus descendents. A l'histograma s'indica per a cada nivell d'arrelament les respostes a les preguntes més significatives entre les vistes. S'hi inclou la llengua materna perquè mostra el punt de partida sociolingüístic de cada individu, la llengua amb els fills perquè és l'ús que més condiciona la presència futura de la llengua, la postura enfront de l'ús del castellà amb els fills per part dels catalanoparlants perquè és l'índex més significatiu de la lleialtat lingüística i la pregunta sobre la identitat perquè ens dona informació sobre l'autoadscripció de l'individu a la col·lectivitat catalana.

GRÀFIC 41
INSERCIÓ A LA COL·LECTIVITAT CATALANA SEGONS EL NIVELL D'ARRELAMENT TERRITORIAL

Segons la nostra enquesta, entre els assalariats del Barcelonès es va produint un procés d'inserció ben clar al grup lingüístic català a mesura que augmenta el nivell d'arrelament territorial. D'altra banda, tenim indicis per creure que aquest procés d'inserció es produeix també en relació a la col·lectivitat catalana en un sentit més ampli que el lingüístic.

DISCUSSIÓ

Hem vist inicialment que el nostre univers el formen els treballadors no funcionaris de les empreses mitjanes i petites del Barcelonès. Després hem considerat que les tendències que sorgissin de les dades podrien considerar-se aplicables als assalariats d'aquesta comarca en general. Hem trobat un biaix en les respostes sobre afiliació sindical i, tanmateix, hem considerat que els altres resultats podien ser vàlids de manera estimativa, sobretot pel que fa a les tendències i processos. L'argument bàsic per considerar estimativament vàlids els resultats malgrat el biaix ha estat que diversos d'entre ells coincidien amb les dades d'altres enquestes relatives a la població en general. Aquestes coincidències, que han estat especificades al llarg de l'exposició dels resultats, no sols ens permeten considerar en part fonamentades les dades obtingudes per nosaltres, sinó que ens indiquen que les característiques sociolingüístiques de l'univers analitzat coincideixen en aspectes importants amb les de la població en general. Alguns dels nostres resultats, doncs, poden ser considerats com a hipòtesis plausibles per al conjunt de la població, naturalment a verificar en treballs posteriors.

Portarem a terme en primer lloc un comentari global sobre les conclusions parcials vistes i després ens ocuparem d'algunes qüestions d'interès fins ara no tractades o només apuntades.

Segons les nostres dades, sembla produir-se en el sector social analitzat un procés d'expansió dels coneixements i l'ús del català, els quals creixen sobretot amb l'arrelament territorial i la disminució de l'edat. Els nostres resultats ens indiquen que és amb els fills que el català és més emprat de manera preferent, que el català llengua materna augmenta i que el capteniment fortament diglòssic sembla minoritari, fenòmens que contribueixen a explicar l'esmentada expansió. Pel que fa a les actituds, les que indiquen pertinença al grup es veuen influïdes pels mateixos factors que incideixen en els coneixements i els usos, i en el mateix sentit. Per tant, sembla que aquestes actituds van esdevenint progressivament més favorables al català. Les actituds que indiquen interessos i opinions, en canvi, es veuen poc influïdes pels factors que incideixen sobre les altres, però resulten altament positives per al català en quasi tots els subgrups analitzats. Sembla, doncs, dibuixar-se un procés de millora de la presència social del català, procés que es troba tanmateix subjecte a condicionaments d'apreciable importància. Entre aquests condicionaments cal citar el baix nivell de competència dels que saben parlar català sense tenir-lo per llengua materna, la gran influència de la llengua del pensament, difícil de canviar, sobre els altres usos i el decantament cap a l'ús del castellà amb els fills de les parelles mixtes per origen.

El nucli bàsic d'aquest procés de millora de la presència social del català és el progressiu acostament dels nats fora i dels seus descendents a aquesta llengua a mesura que va augmentant el seu nivell d'arrelament territorial. Aquesta tendència queda resumida globalment a l'últim gràfic presentat (gràfic 41). Una de les objeccions que es podria fer a aquest comentari és que allò que ens mostren els nostres resultats no és realment l'evolució en el temps d'una determinada cohort o generació d'arribats a Catalunya i dels seus descendents, sinó, en certa forma, la fotografia de la situació actual del col·lectiu analitzat dividit en sectors de diferent nivell d'arrelament. La part del col·lectiu que és d'origen immigratori correspon òbviament a diferents cohorts o generacions d'arribats de fora. Tanmateix, atès que no disposem de dades sobre l'evolució en aquest aspecte d'una generació de nats fora i dels seus descendents, una anàlisi com l'efectuada per nosaltres permet una aproximació útil a aquest procés. En tot cas, es tracta d'un tema bàsic per al futur del català, que caldrà que sigui més estudiat i analitzat. Considerem que les nostres dades ens permeten dir que aquest acostament es produeix en el cas dels assalariats del Barcelonès i constitueix una hipòtesi plausible per al conjunt de la població del Principat de Catalunya.

Una qüestió íntimament relacionada amb aquesta és l'evolució de la intensitat de l'ús monolingüe i de l'ús bilingüe en les diferents etapes del procés d'arrelament territorial. Tal com hem dit en els comentaris del gràfic 40, resulta que, pel que fa a certs usos bàsics, passem d'una primera etapa d'arrelament caracteritzada per un monolingüisme castellà a una última etapa en la qual és clarament dominant el monolingüisme català. En etapes intermèdies es produeix un

creixement i posteriorment un decreixement de l'ús bilingüe. Aquesta evolució ens fa pensar que l'augment que s'està produint actualment al Principat no ha de desembocar necessàriament, com han expressat alguns comentaristes, en un bilingüisme generalitzat que pugui fer perdre al català el caràcter de llengua pròpia, sinó que és possible, si es donen certes condicions, que es vagi avançant cap a la recuperació d'un major arrelament d'aquesta llengua que la converteixi de nou en àmpliament majoritària en les relacions interpersonals a Catalunya. El fet que les dues preguntes respecte a les quals hem observat aquesta evolució del monolingüisme i del bilingüisme siguin tan bàsiques com la llengua del pensament i l'ús amb fills ajuda una mica a fer plausible aquesta proposta.

Una altra qüestió interessant és que entre els treballadors del Barcelonès l'ús en el qual es dona un percentatge més elevat de monolingüisme català és amb els fills. Atesa la gran importància que aquest fet, si es confirmés, podria tenir per al futur de la llengua, és lògic preguntar-se si se'n pot trobar algun motiu. En aquest sentit, cal tenir en compte que totes les altres relacions interpersonals es donen amb persones que ja tenen llengua prèvia. Això fa que, en la tria de la llengua, hi intervinguin una sèrie de normes que, basades en la consideració del castellà com a *lingua franca*, en situació de dubte n'afavoreixin l'ús. En el cas de la llengua amb fills, en canvi, aquestes normes no juguen el mateix paper, ja que en el moment inicial de la relació, quan es produeix la tria lingüística, el nadó no té llengua. Sembla, doncs, que un dels motius d'aquesta especial característica de l'ús amb fills és que les normes socials que s'apliquen en aquest cas no són ben bé les mateixes que tenen vigència en general.

Un altre ús que té una incidència important en la dinàmica sociolingüística de l'univers estudiant és l'ús amb els amics. Cal tenir en compte que aquest és l'ús en el qual disminueix més el monolingüisme, tant en català (només el 6% empren exclusivament el català amb els amics) com en castellà (26%) i per tant augmenta més el bilingüisme. Això comporta que ens trobem amb el percentatge més elevat de català dominant o compartit obtingut en aquest treball (74%), superior al percentatge dels que el parlen bé o bastant bé (60%). És, doncs, l'ús en el qual les persones fan jugar al màxim les seves capacitats lingüístiques. Així, resulta que entre els sistemes d'aprenentatge, l'ús amb els amics és, després del català llengua materna, el sistema que fa que més persones aprenguin aquesta llengua (quadre 2). El gran augment del bilingüisme i, per tant, de l'ús esporàdic del català que comporta l'ús amb els amics es produeix probablement pel fet que aquesta relació interpersonal, segurament entesa pels enquestats en un sentit ampli més que d'amistat íntima exclusivament, implica el contacte amb un nombre relativament elevat de persones de diferents característiques lingüístiques, amb les quals es desitja en principi ser amables adaptant-se a elles.

L'edat és el factor extralingüístic que té una incidència més persistent en els nostres resultats. La disminució de l'edat produeix en quasi totes les ocasions una millora en relació al català, fins i tot en el cas del prestigi lingüístic, que no evoluciona clarament en funció de cap altra variable independent. El motiu principal d'aquest fenomen és probablement que el percentatge de nats fora disminueix notablement amb la reducció de l'edat (vegeu quadre 1), cosa lògica atès que la immigració massiva es va produir els anys 1950-75 i es va aturar posteriorment. Però la incidència d'aquest fet es veu mediatitzada perquè els autòctons més joves tenen un origen familiar més forà i perquè entre els nats fora més joves augmenten els arribats recents. En tot cas, atès que en el cas del prestigi lingüístic no es veu que es produeixi una incidència de l'arrelament territorial i sí de la disminució de l'edat, creiem també que les diferències d'arrelament no expliquen totalment els efectes de l'edat sobre les respostes lingüístiques.

Per acabar, vegem què representen els nostres resultats dins el conjunt de coneixements existents sobre la realitat sociolingüística catalana. Primer ens ocuparem de les dades que coincideixen amb les d'altres treballs, les quals queden reforçades. Després delimitarem les aportacions de la nostra enquesta, que consisteixen en les dades no clarament aparegudes abans i que encaixen bé en el conjunt de coneixements existents. Finalment ens referirem als punts dubtosos, que són aquells dels nostres resultats que es veuen qüestionats per informacions existents

o que podrien representar un canvi important en la visió de certs aspectes de la realitat sociolingüística. Atès el caràcter estimatiu de les nostres dades, aquests punts dubtosos els considerem com a hipòtesis no verificades.

Pel que fa a aquells dels nostres resultats que coincideixen amb els d'altres treballs, la comparació ha estat feta amb dades relatives a la població en general, sigui de Catalunya sigui de l'àrea de Barcelona. El mou és que, com hem vist al principi, no disposem de cap altre treball quantitatiu sobre l'univers estudiat per nosaltres. Citem primer tres dades coincidents no lingüístiques: el tant per cent de nats fora, els percentatges dels nivells d'arrelament territorial dels autòctons i el fet que quan pugem en l'escala social augmenta l'arrelament. Passem ara a les dades lingüístiques. Un resultat lingüístic coincident és que la comprensió del català augmenta amb la disminució de l'edat. Un altre és que la competència en aquesta llengua, tant a nivell de comprensió com de capacitat d'expressió oral, està augmentant en general. Dos més són que la competència en català i el seu ús creixen amb el nivell d'arrelament. És també coincident el resultat segons el qual els coneixements d'aquesta llengua augmenten a mesura que puja la categoria laboral. Una altra dada coincident és que els parlants de català són molts més que els de llengua materna catalana, la qual cosa vol dir que al llarg de la seva vida moltes persones d'origen lingüístic no català van adoptant la pràctica de parlar aquesta llengua. Un resultat coincident més és que s'està produint un creixement del català llengua materna, en el sentit que els adults actuals parlen més català amb els seus fills que no el varen parlar amb els seus pares. Tenint en compte diversos dels nostres resultats, hem arribat a la consideració, ja esmentada de manera més o menys explícita en altres treballs, que s'està produint un procés d'inserció dels arribats de fora i dels seus descendents al grup lingüístic català. Notem que aquestes informacions són vàlides tant pel nostre univers com pels diferents universos de les enquestes comparades. Atenent-nos a les característiques d'aquests universos, pràcticament podem dir que, a part dels dos primers punts que es refereixen a percentatges concrets, els altres resultats són aplicables a la població en general de Catalunya, a més dels assalariats del Barcelonès.

Les aportacions de la nostra enquesta són les que segueixen. Una primera aportació és que el sector social dels assalariats coincideix amb la població en general en diversos aspectes importants d'interès sociolingüístic. Una altra és que l'augment de competència en català, i concretament de la capacitat d'expressió oral, produeix un creixement de l'ús. Aquest creixement també es dona quan puja la categoria laboral. En relació als sistemes d'aprenentatge, hem trobat que els que han après el català com a llengua materna tenen uns nivells de competència i d'ús força superiors als que l'han après per altres sistemes. Hem vist, d'altra banda, que l'ús amb els amics té una importància clau en el procés d'expansió de la pràctica del català, perquè és l'ús que força més el parlant a emprar tots els seus recursos lingüístics. Hem vist també que la llengua del pensament permet determinar amb força probabilitats la dels usos externs. La llengua d'ús intern sembla, doncs, un fort condicionant de la tria lingüística. En examinar conjuntament diverses de les tendències trobades, hem arribat a la consideració que l'ús del català va augmentant en general. Pel que fa a les actituds, hem trobat que les que són indicatives de la pertinença al grup lingüístic es veuen fortament influïdes per tots els factors analitzats. Esdevenen notablement més favorables al català a mesura que augmenta l'arrelament territorial, la competència lingüística i la catalanització de la llengua del pensament. Les que són indicatives d'opinions o d'interessos, en canvi, són molt menys sensibles als factors tinguts en compte, i són fortament favorables al català en quasi tots els subgrups. Això ens fa pensar que s'està produint un augment de les actituds favorables al català susceptibles de ser millorades. Totes aquestes aportacions les considerem vàlides per als assalariats del Barcelonès i creiem que poden ser hipòtesis útils per a la població de Catalunya en general, ateses les característiques sociolingüístiques comunes entre els dos universos.

Vegem finalment aquells dels nostres resultats que poden considerar-se punts dubtosos. L'un és que el català és més emprat de manera preferent amb els fills que en qualsevol altre ús. Atesa la importància d'aquest fenomen de cara al futur i pel fet que la dada en si no ha estat trobada

clarament en altres treballs, considerem que no el podem donar per verificat sinó només com a hipòtesi que caldria corroborar en posteriors estudis. Un altre punt dubtós és que la disminució de l'edat produeixi una millora en la capacitat d'expressió oral, en els usos i en les actituds. En aquest aspecte, els nostres resultats no coincideixen amb els de l'enquesta analitzada per Strubell/Romaní (1986), referits a la població en general d'una àrea al voltant de Barcelona, encara que sí que coincideixen pel que fa a la capacitat d'expressió oral amb les xifres del cens del 1986 relatives al conjunt de Catalunya (Reixach, 1989). Sembla, doncs, que en aquest punt no es produeix prou clarament la coincidència entre el nostre univers i la població en general de l'àrea de Barcelona que hem trobat en molts altres casos. És possible que aquí es doni realment una divergència entre els dos universos, però en tot cas ho deixem com a hipòtesi a verificar en ulteriors estudis. Un altre resultat dubtós és el que ens diu que la diglòssia forta, és a dir, la renúncia sistemàtica a l'ús del català en determinades situacions formals, és minoritària en el col·lectiu analitzat. No tenim altres treballs que confirmin aquest resultat i és prou important dins el coneixement de la situació sociolingüística perquè no el puguem donar per completament verificat fins que s'hagi retrobat en algun altre treball. Un últim punt obscur és la idea plantejada per nosaltres que dins la dinàmica sociolingüística actual a Catalunya hi ha la possibilitat que es pugui anar cap a la recuperació d'un cert monolingüisme en català. Ja l'hem plantejat com a idea merament temptativa i per això l'hem d'incloure aquí. Els punts obscurs són, doncs, temes oberts, que posteriors treballs hauran d'anar escatint.

Hem vist, doncs, algunes de les reflexions que ens han suggerit els nostres resultats i hem fet una valoració del que aquests poden representar en l'estat actual dels coneixements sobre la situació sociolingüística. Entre els temes plantejats, en destaquen dos per la seva transcendència de cara al futur de la llengua catalana de Catalunya. L'un és l'estudi de la mesura en la qual s'està produint la inserció al grup lingüístic català dels arribats de fora i dels seus descendents. L'altre, íntimament lligat a aquest, és encara més global i decisiu. Es tracta d'analitzar si la presència social del català disminueix o bé va augmentant en la direcció de recuperar una situació en la qual aquesta llengua sigui la més emprada i es trobi plenament consolidada en els principals àmbits de la vida social. La recerca i la reflexió entorn d'aquests temes i sobre les mesures a prendre per canalitzar-los de la forma més adequada són, sens dubte, i hauran de ser encara durant força temps, qüestions prioritàries de la sociolingüística catalana.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Direcció General de Política Lingüística (1984), *Les expectatives d'ús, actituds i necessitats lingüístiques entre la població adulta de l'aglomeració urbana de Barcelona*, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- (1988), *La llengua en el món del comerç*, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Pinilla de las Heras, E. (1975), *Participació de la juvenut catalana en els mitjans de comunicació de masses*, *Perspectiva Social*, 6, pàgs. 55-115.
- Reixach, Modest (1982), *Difusió social del coneixement de la llengua catalana*, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Solé, Carlota (1982), *Los inmigrantes en la sociedad y en la cultura catalanas*, Barcelona, Península.
- Strubell, Miquel; Romani, Joan M. (1986), *Perspectives de la llengua catalana a l'àrea barcelonina*, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Torres, Joaquim (1988), *Les enquestes sociolingüístiques catalanes del 1974 al 1984*, *TREBALLS DE SOCIOLINGÜÍSTICA CATALANA*, 7, pàgs. 57-77.
- Turell, Teresa (1984), *Elements per a la recerca sociolingüística a Catalunya*, Barcelona, Edicions 62.
- Vallverdú, Francesc (1980), *Aproximació crítica a la sociolingüística catalana*, Barcelona, Edicions 62.
- Weinreiche, Uriel (1953), *Languages in contact, findings and problems*, Nova York, Linguistic Cercle of N.Y.

APÈNDIX

QÜESTIONARI

Preguntes extralingüístiques

Afiliació Sindical

- CCOO
- UGT
- CNT
- Altre sindicat
- Sense afiliació

Categoria Laboral

- Quadres superiors
- Càrrecs intermedis
- Empleats d'oficina
- Obrers qualificats
- Obrers no qualificats

Any de naixement

- ¿On va néixer vostè?
- ¿On va néixer el seu pare?
- ¿On va néixer la seva mare?
- ¿On va néixer el seu cònjuge?
- ¿On va néixer el seu avi patern?
- ¿On va néixer la seva àvia paterna?
- ¿On va néixer el seu avi matern?
- ¿On va néixer la seva àvia materna?

Any d'arribada a Catalunya

Competència en català

¿Entén el català?

- No
- Una mica
- Bastant bé
- Bé

¿Sap parlar el català?

- No
- Una mica
- Bastant bé
- Bé

Si parla català, ¿on el va aprendre?

- Llengua materna
- Amb la família
- Amb els amics
- D'altres maneres

Ús lingüístic

¿Quina llengua utilitza per pensar?

- Català
- Castellà
- Les dues llengües

¿Quina llengua parla amb els seus fills?

- Només català
- Sobretot català
- Les dues llengües
- Sobretot castellà
- Només castellà
- No tinc fills

¿Quina llengua parla amb els seus amics?

- Només català
- Sobretot català
- Les dues llengües
- Sobretot castellà
- Només castellà

¿Com s'adreça a un desconegut pel carrer?

- Sempre en català
- Depèn
- Sempre en castellà

En una relació bilingüe on tothom entén el català, ¿quina llengua parla vostè?

- Català
- Les dues llengües
- Castellà

¿Quina llengua parla amb la seva parella?

- Només català
- Sobretot català
- Les dues llengües
- Només castellà

¿Quina llengua parla amb els seus caps?

- Només català
- Sobretot català
- Les dues llengües
- Només castellà

¿Quina llengua parla amb els seus companys de feina?

- Només català
- Sobretot català
- Les dues llengües
- Només castellà

¿Quina llengua parla a la feina amb els seus subordinats?

- Només català
- Sobretot català
- Les dues llengües
- Només castellà

Actituds lingüístiques

¿Li agradaria millorar el seu català?

- Sí
- No

¿Com veu el futur del català?

- N'augmentarà l'ús
- Es mantindrà com ara
- Anirà disminuint-ne l'ús

¿Com creu que hauria de ser la televisió a Catalunya?

- En català
- Sobretot en català
- Meitat castellà, meitat català
- Sobretot en castellà
- En castellà

¿Amb quina freqüència veu la televisió en català?

- Cada dia
- Una vegada a la setmana
- Alguna vegada
- Mai
- No la veig bé

¿Com valora el fet que hi hagi famílies de parla catalana que parlin castellà als fills?

- Totalment en desacord
- Bastant en desacord
- Indiferent
- Bastant d'acord
- Totalment d'acord

¿T'otom que viu a Catalunya hauria de saber català?

- Totalment en desacord
- Bastant en desacord
- Indiferent
- Bastant d'acord
- Totalment d'acord

Tots els mestres de Catalunya haurien de saber català

- Totalment en desacord
- Bastant en desacord
- Indiferent
- Bastant d'acord
- Totalment d'acord

L'escola hauria de ser més en català

- Totalment en desacord
- Bastant en desacord
- Indiferent
- Bastant d'acord
- Totalment d'acord

Sabent català és més fàcil trobar feina

- No influeix gens
- Influeix una mica
- Influeix força
- Influeix molt
- Influeix moltíssim

Cal que els meus fills sàpiguen català

- Totalment en desacord
- Bastant en desacord
- Indiferent
- Bastant d'acord
- Totalment d'acord

Si vostè es dirigeix a algú en castellà i li contesten en català, ¿què en pensa?

- M'agrada
- És un fet normal
- Indiferent
- No és molt correcte
- És de mala educació

Actitud en relació a la identitat col·lectiva

¿Què se sent en primer lloc?

- Català
- Gallec
- Andalús
- Castellà
- Altra identitat
- Espanyol